

**Vabariigi Valitsuse määruse
„Võhandu jõe ürgoru maastikukaitseala kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse (edaspidi ka *LKS*) § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega muudetakse olemasoleva kaitseala kaitse-eesmärke ja kaitsekorda ning korrigeeritakse kaitseala välispiiri.

Kaitseala asub Põlva maakonnas Räpina vallas Leevi, Himmiste, Vareste, Viira, Süvahavva, Sarvemäe, Haavapää ja Vinso külas.

Võhandu jõe ürgorg on olnud kaitse all alates 1964. aastast, kui piiride kehtestamisega moodustati Eesti NSV Ministrite Nõukogu 4. veebruari 1964. a määrusega nr 56 maastikuline keeluala „Võhandu jõe ürgorg”.

Vastavalt looduskaitseseaduse § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord seni, kuni looduskaitseseaduse alusel kehtestatakse uued kaitse-eeskirjad. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid kinnitatakse kaitse all olevale alale kehtivate õigusaktide kohane kaitsekord.

Eelnõukohase määrusega muudetakse looduskaitseseaduse § 13 lõike 1 alusel olemasoleva kaitseala kaitse-eesmärke ja kaitsekorda. Muudatuse on tinginud vajadus viia kaitstava ala kaitsekord kooskõlla kehtivate õigusaktidega ja tagada nõukogu direktiivi nr 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50; edaspidi *loodusdirektiiv*) I lisas nimetatud elupaigatüüpide kaitse ning II lisas nimetatud liikide kaitse. Moodustatav kaitseala hõlmab Natura 2000 võrgustiku Võhandu jõe ürgoru loodusala. Kaitstava ala piiri korrigeeritakse, et see oleks looduses paremini järgitav ning pindala vähendatakse, et kaitseala koosseisu jääksid vaid kõrget looduskaitse väärtust omavad alad.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti looduskaitse planeerimise osakonna spetsialist Kadri Kasuk (tel 5664 4509, e-post kadri.kasuk@keskkonnaamet.ee) ja Maarja Annuk (tel 5394 3549, e-post maarja.annuk@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti looduskaitse planeerimise osakonna juhtivspetsialist Eleri Laidma (tel 5304 7558, e-post eleri.laidma@keskkonnaamet.ee) ja Nele Saluveer (tel 5693 9110, e-post nele.saluveer@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Advokaadibüroo FORT vandeadvokaat Margus Kõiva (tel 528 8090, e-post margus.koiva@fortlegal.com), Kliimaministeeriumi kontaktisik eelnõu ministeeriumitevahelisel kooskõlastamisel ja kinnitamisel on Marika Erikson (tel 680 7424, marika.erikson@envir.ee), keeleliselt on toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse-eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kaitseala eesmärk on kaitsta Võhandu jõe keskjooksu ürgorgu, selle lisaorge, oruveerudel esinevaid liivakivipaljandeid, allikaid, koopaid, ürgorgu ümbritsevaid kultuur- ja loodusmaastikke ning kaitsta ohustatud kaitsealuseid liike ja nende elupaiku. Samuti on eesmärk kaitsta loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüüpe jõed ja ojad (3260), allikad ja allikasood (7160), liigirikkad aruniidud lubjavaesel mullal (*6270), lamminiidud (6450) ning liivakivipaljandid (8220). Tärniga (*) on tähistatud esmatähtsad elupaigatüübid. Liikidest on eesmärk kaitsta loodusdirektiivi II lisas nimetatud liike, milleks on harilik hink (*Cobitis taenia*), harilik võldas (*Cottus gobio*), paksukojaline jõekarp (*Unio crassus*), kollane kivirik (*Saxifraga hirculus*), ning nende elupaiku. Lisaks kaitstakse II kaitsekategooria liiki jäälindu (*Alcedo atthis*) ja tema elupaika.

Vastavalt looduskaitseseaduse §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus ning linnu- ja loodusdirektiivi rakendamine. Võhandu jõe ürgoru maastikukaitseala kaitse alla võtmise eelduseks on alale eesmärgiks seatud väärtuste ohustatus, haruldus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline ja esteetiline väärtus ning loodusdirektiivi rakendamine.

Haruldased ja ohustatud looduslikud mageveekogu-, paljandite-, niidu- ja sookooslused. Võhandu jõe ürgoru maastikukaitsealal esinevad looduslikud mageveekogu-, paljandite-, niidu- ja sookooslused – elupaigatüübid jõed ja ojad (3260), allikad ja allikasood (7160), liigirikkad aruniidud lubjavaesel mullal (*6270), lamminiidud (6450) ning liivakivipaljandid (8220) – on haruldaste ja ohustatutena lisatud loodusdirektiivi I lisasse ning osaliselt märgitud esmatähtsate elupaikadena, mille kaitse tagamisel on Euroopa Liidul ja selle liikmesriikidel eriline vastutus. Elupaigatüüp **jõed ja ojad (3260)** hõlmab Eestis vooluveekogude neid lõike, mis on püsitud looduslikus või looduslähedases seisundis. Looduslikus ja looduslähedases seisundis vooluveekogusid ohustab hajureostus, voolusängi muutmine ja voolu tõkestamine, samuti muudab ulatuslik kuivendussüsteemide rajamine lokaalset veerežiimi, mis mõjutab eeskätt väikemaid metsaojasid. Looduslikud jõed ja ojad on elupaigaks haruldastele ja ohustatud loomaliikidele ning need on kaladele oluline kudemispaik. Kaitseala peamine looduslikus seisus vooluveekogu on Võhandu jõgi Leevi paisust Reo sillani. Elupaigatüüpi **liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*)** arvatakse lubjavaesel mullal aruniidud ja liigirikkamad poollooduslikud paluniidud ning need on levinud üle Eesti lubjavaestel aladel. **Lamminiidud (6450)** asuvad jõgede ja ojade, harvem järvede ülejutatavatel lammialadel ja neid leidub üle kogu Eesti, kuid rohkem suuremate jõgede lammidel. Lamminiidud on olulised paljudele lindudele. Niite ohustab hooldamise lakkamisel võsastumine. **Allikad ja allikasood (7160)** on nõlvade jalamil või veekogude kaldaalal asuvad surveisest põhjaveest toituvad sood. Rohurinne on liigirikas, selles kasvab ohtralt haruldaste liikide taimi. Kõige enam ohustab elupaika kuivendamine. Elupaigatüüp **liivakivipaljandid (8220)** hõlmab devoni liivakivi paljandeid Lõuna- ja Kagu- Eestis ürgorgude järskudel veergudel Ahja, Võhandu ja Piusa jõe kallastel, aga ka Kallastel Peipsi järve kaldal (Paal, 2004). Kõige esinduslikuma osa devoni ajastu kihtide avamusest moodustavad Kesk-Devoni liivakivipaljandid, kuhu on vooluveed uuristanud uurideid ja koopaid (Devon Eestis, Kleesmet, A., Nestor, H., Soesoo, A., 2006.). Elupaigatüübi looduslikku arengut mõjutavad pinnavesi, erosioon ja kliimaatilised tingimused (temperatuur, niiskus jne). Paljandeid ohustab külastuskoormusest tingitud ümbruse prahistamine, paljandi pinna füüsiline kahjustamine ja olulist mõju omab ka majandustegevusest tulenev vibratsioon ning puittaimestiku raie paljandi vahetust lähedusest. Keskkonnaregistris on kirjeldatud 38 liivakivipaljandit.

Harilik hink (*Cobitis taenia*) on levinud kõigis Eesti siseveekogude vesikondades, elab laialdaselt erinevates vooluveekogudes, kuid eelistab liivase või mudase põhjaga aeglasevoolulisi elupaiku, sh vanajõesid. Võime taluda vee madalat hapnikusisaldust võimaldab asustada ka eutrofeerunud elupaiku. Kudemiseks on oluline tihe taimestik. Peamine ohutegur on veekogude hüdro-morfoloogilise kvaliteedi halvenemine (loodusliku veekogu kanaliseerimine, süvendamine, õgvendamine, maaparandustööd).

Harilik võldas (*Cottus gobio*) on tavaliseks asukaks paljudes suuremates jõestikes, kus asustab peamiselt kärestikke ja kiire või mõõduka vooluga kivise-kruusase põhjaga jõelõike. Vähearvukalt leidub Peipsis ja Võrtsjärves. Suhteliselt suure hapnikunõudluse tõttu asustab võldas ainult neid veekogusid, kus vee hapnikusisaldus on püsivalt suur. Ohutegur on jõgede morfoloogilist kvaliteeti ja hüdroloogilist režiimi halvendavad tegevused.

Paksukojaline jõekarp (*Unio crassus*) on peamiselt Euroopa liik, kes XX sajandi esimesel poolel oli sagedaim jõekarbiliik. Paksukojalise jõekarbi arvukus on oluliselt vähenenud Saksamaal, Austrias ja Poolas. Väga haruldane on ta Belgias, Šveitsis ja Tšehhis, välja surnud Hollandis ja Briti saartel. Eestis on teadaolevalt elusate isenditega leiukohti kokku 88. Paksukojalised jõekarbid on kannatanud vee reostamise, elupaikade olulise muutmise või hävitamise läbi. Seepärast on karpide arvukus tiheda inimasustusega piirkondades oluliselt langenud. Karpide leidumine näitab kaudselt, et vähemalt nende eluaja jooksul pole selles veekogus toimunud olulisi negatiivseid muutusi. (Liigi tegevuskava, 2017).

Kollasele kivirikule (*Saxifraga hirculus*) sobivad elupaigad on madalsood, sh põhjaveetoitelised allikasood ja soostuvad niidud. Liigi kasvukohti ohustab niidu- ja soosalade võsastumine, soosalade kuivendamine. Liigile ei sobi kõrgekasvuliste tarnadega või pidevalt vee all olevad elupaigad. Kollane kivirik väldib ka kuivemaid soostunud niite, tihedamalt võsastunud või metsastunud alasid ning rabasid. Hemerofoobse liigina pelgab ta tugevat inim mõju. Eestiski on saanud saatuseks kasvukohtade kuivendamine, ülesharimine või metsastumine. Säilinud populatsioonides on enamasti vähe taimi.

Jäälind (*Alcedo atthis*) on Eesti punase nimestiku järgi ohulähedases seisus ja arvatud looduskaitsealaduse alusel II kategooria kaitsealuste liikide hulka. Jäälinnu levik on Eestis lokaalse iseloomuga, liiki esineb rohkem Lõuna-Eestis. Jäälind toitub mitmesugustel veekogudel, kuid pesitsusajal on eranditult seotud selgeveeliste jõgede ja ojadega, kus leidub väikesi kalu ja vees olevaid tüükaid, vee kohale ulatuvaid puuoksi vm varitsuspaiku. Pesakoopa kaevab kaldajärsakusse. Koguarvukuseks pakutakse 200–500 paari. Peamisteks ohustavateks teguriteks on veekogude eutrofeerumine, jõgede õgvendamine, süvendamine või korrastamine (veest ja jõe kohalt murdunud tüvede ja oksarisu eemaldamine), aga ka veekogu kvaliteedi halvenemine pärast maaparandussüsteemi rajamist ümbruskonda.

Lisaks kaitse-eesmärgiks olevatele liikidele on keskkonnaregistri andmebaasis registreeritud kaitsealal järgmiste kaitsealuste III kaitsekategooria liikide leiukohad: rohekas käokeel (*Platanthera chlorantha*), kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*), soo neiuvaip (*Epipactis palustris*), harilik käoraamat (*Gymnadenia conopsea*), balti sõrmkäpp (*Dactylorhiza baltica*), karukold (*Lycopodium clavatum*), künnapu (*Ulmus laevis*) ja valge-toonekurg (*Ciconia ciconia*). Registreeritud on ka II kaitsekategooria liik austria roidputk (*Pleurospermum austriacum*), kuid viimase 2016. aasta vaatluse käigus taime ei leitud. Arvestades kasvukoha esinduslikkust, võib kahtlustada, et esmase – 1969. aasta leiu puhul on tegu kaardistusveaga. Kaitse-eeskirjas sätestatud kaalutlusõiguse rakendamisel tagatakse nende

liikide puhul kaitseala eesmärgi saavutamine (looduskaitseaduse § 14 lõike 2 täitmine) looduskaitseaduse §-s 55 sätestatud isendikaitse kaudu. Teiste sõnadega tuleb nende liikide puhul kaitseala valitseja nõusolekul lubatud tegevusteks ja kaitseala valitseja nõusolekuta keelatud tegevusteks nõusolekut andes arvestada, et kavandatud tegevus ei oleks vastuolus looduskaitseaduse §-s 55 sätestatud isendikaitse põhimõtetega. Isendikaitse väldib konkreetsete isendite surmamist, kahjustamist ja hävitamist, kuid ei taga nende liikide elupaikade säilimist sellises mahus, et oleks tagatud nende liikide püsiv pikaajaline säilimine nende levikualal. Kaitsealuste liikide, kuid kaitse-eesmärgina nimetamata liikide puhul tuleb arvestada, et kaitseala valitseja võib, tuginedes looduskaitseaduse §-s 55 sätestatud isendikaitse sätetele, seada lisaks kaitse-eeskirjas esitatud piirangutele liigispetsiifilisi tingimusi, mis on vajalikud isendikaitseks.

Ajaloolis-kultuuriline, esteetiline ja puhkeväärtus – maastik

Maastik on inimese poolt tajutav, looduslike ja/või inimtekkeliste tegurite toimel ning vastasmõjul kujunenud iseloomulik ala. See definitsioon peegeldab mõtet, et maastik areneb ajas vastavalt looduses ja inimühiskonnas toimuvatele protsessidele. Maastik on tervik, mille looduslike ja kultuurilisi osi tuleb vaadelda koos. Kogu Võhandu jõe ulatuses eristub selgelt jõelõik Leevilt Reoni oma kitsa ja kõrge ürgoruga, kus paljanduvad liivakivi müürid. Paljandeist maalilisemad on Põdramüür (16,2 m), Tsirgumüür (17,1 m), Sõjatare müür ja Kalmatu müür. Mitmetel paljanditel (näiteks Kalmatu ja Reo müür, Sõjatare müürimägi, Viira Põrguhaud ja Vokiniidu kalju) on veel kultuurilooline tähtsus. Võhandu ürgorus paiknevad ka kolm märkimisväärset rändrahu, neist Kalevipoja Lingukivi on seotud rahvapärимusega.

Jõe kaldad on liigendatud paljude lisaorgudega nagu Ojasuu org, Pikkorg, Viira org, Suurorg ja Süvaorg, samuti suubuvad Võhandu jõkke mitmed ojad (Palumõisa oja, Sokkoja ja Silkoja). Mitmetest allikatest omapärasem on Märaläte, mis voolab kaljust välja 1,25 ja 1,4 m kõrguselt kahe peene joana. Jõgi voolab läbi männi- ja segametsade, mis vahelduvad niidualadega. Võhandu jõe suure languse tõttu on aegade jooksul ehitatud kokku seitse vesiveskit: Leevi, Ojasuu, Lauri, Kassi, Viira, Süvahavva ja Reo. Neist mõnedest on jäänud järgi vaid veskikohad, tuntuimad ja tänini terviklikumalt säilinud vesiveskid on Viira ja Süvahavva veskid.

Muinaseestlased on pidanud kogu jõge pühaks. Jõe kaldas asuvat Uku koobast tunti rahvasuus kui muistsete jumalate koda. Kaitseala piires on 22 muinsuskaitsealust objekti – nendeks on kääpad, veskid ja veskite juurde kuuluvad hooned. Arheoloogiamälestisena on muinsuskaitse all kalmistu nn Looritsa liivaauk ja kääbas Kalmatu müüri juures. Süvahavva külas, jõeoru serval, asub ka muinasasulakoht. Kaitsealuses jõeorus asub u 50 pärandkultuuri objekti. Neist suur osa on seotud vana vesiveski kultuuriga. Olulise ajaloolis-kultuurilise tähtsusega on jõe vahetus läheduses säilinud rohkem kui sajandivanune asustus koos sellest tuleneva teedevõrguga. Võhandu jõe ürgoru iseloomulikud maastikumustrid on tekkinud aastasade jooksul ja need on väärtuslikud nii looduslikust, kultuurilis-ajaloolisest, rekreatiivsest kui ka esteetilisest aspektist. Kaitseala esteetiline väärtus seisneb eelkõige jõelt ja kõrgematelt kohtadelt avanevates vaadetes ümbritsevale maastikule. Kõigi nende väärtuste sümbioos loob kaitsealast meeldiva puhkeala. Võhandu jõe ürgorg on tuntud sihtkoht veematkajatele. Võhandul korraldatakse igal kevadel Võhandu maratoni, mille osalejate arv on näidanud kasvutrendi. Kitsaskohaks on võsastumine ja vaadete kinnikasvamine, mistõttu väheneb maastiku maalilisus.

Ajaloolis-kultuuriliste väärtuste kaitse on võimalik määral, mis ei lähe vastuollu Natura 2000 võrgustiku ala kaitse-eesmärkidega.

Teaduslik väärtus

Võhandu jõe ürgoru paljandid omavad suurt tähtsust piirkonna geoloogilise ehituse selgitamisel. Enamus paljanditest on olnud teadusliku uurimise objektideks. Nendest pärit paleontoloogilised leiud on olnud aluseks biostratigraafiliste piiride määramisel. Settekivimite koostise ja kihilisuse ning lõhede süsteemide iseärasuste alusel on interpreteeritud Devoni ajastu settekeskkonna tingimusi ja tektooniliste liikumiste iseloomu. Nende ürglooduse objektide säilitamine on jätkuvalt oluline nii teaduse, üldise loodushariduse kui loodusturismi seisukohast. Suurt paleontoloogilist tähtsust omavad Essi, Kusto, Ratta, Suur- ja Väike-Ütsealutse müür ning Takerpuu mägi. Neist kõige kehvemas seisus on tänaseks Essi müür, mis on ülemaailmselt tuntud fossiilsete kalade leiukoht ja lisaks veel Burtnieki kihistu Abava kihistiku stratotüüpne paljand.

Loodusdirektiivi rakendamine

Loodusdirektiivi ülesanne on kaitsta ohustatud loomaliike ja nende elupaiku ning aidata kaasa looduse mitmekesisuse säilimisele ja taastamisele. Direktiivi artikli 6 lõike 1 kohaselt tuleb liikmesriikidel kehtestada direktiivi lisades nimetatud elupaigatüüpide ning liikide ja nende elupaikade kaitseks kaitsemeetmed, mis vastavad nende elupaigatüüpide ja liikide ökoloogilistele nõudlustele. Võhandu jõe ürgoru maastikukaitseala hõlmab täies ulatuses Võhandu jõe ürgoru loodusala. Loodusalal on eesmärgiks seatud loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüüpide, milleks on jõed ja ojad (3260), allikad ja allikasood (7160), liigirikkad aruniidud lubjavesel mullal (*6270), lamminiidud (6450), liivakivipaljandid (8220), kaitse ning loodusdirektiivi II lisas nimetatud liikide, milleks on harilik hink (*Cobitis taenia*), harilik võldas (*Cottus gobio*) ning paksukojaline jõekarp (*Unio crassus*), kaitse. See on ühtlasi Eesti riigi rahvusvaheline kohustus.

Mets ja looduse mitmekesisus

Siinne mets oma suhteliselt kõrge keskmise vanuse ja loodusliku ilmega omab suurt looduskaitsealist ja puhkeväärtust. Esteetilisest küljest eelistavad inimesed keskmisest vanemaid puistuid noorematele. Maastikukaitse võtmes loovad need metsad ala üldilme, raamistades jõelt või ka ürgoru nõlvalt avanevaid vaateid. Eriline on kaitseala keskosa, mis võib põlismetsade ning kaunite vaadetega niitudel ja kaljuseintelt. Lisaks maastikuvaadete kujundajana on metsaökosüsteemil oluline roll ka liigilise mitmekesisuse hoidjana. Kuna väljakujunenud metsakooslustes on liikide mitmekesisus noorte ja keskealiste metsadega võrreldes üldjuhul suurem, on vanad metsakooslused väärtuslikumad. Vanades metsades on hulk liike, mis inimtegevuse tulemusena hävivad, kuid millel on oluline roll metsa ainerings: puitu lagundavad seened, putukad, samblad, samblikud jt (Laas, E. jt. 2011. Metsamajanduse alused). Lisaks aitavad siinsed metsad hoida Võhandu kõrgeid kaldaid erosiooni eest, takistavad põllumajandusliku reostuse jõudmist jõkke, samuti pakuvad metsad elupaiku erinevatele liikidele. Väärtuslikumad on just vanemad metsad: üle 70 a lehtpuud ja 80 a okaspuud. Vähemalt pool (62%) kaitseala pindalast moodustab metsamaa. Puistute keskmine vanus on 68 aastat. Üle 60 aasta vanuseid puistuid on ligikaudu 70% kaitseala metsamaast. Kõige enam esineb männikuid: u 43% (pindala 116 ha), järgnevad kaasikud (25%) ja kuusikud (16%). Männikud on valitsevaks nii kõrgetel kaldapealsetel, oosidel kui ka siin vähelevinud madalates nõgudes asuvatel soosaladel. Kase ja kuuse osatähtsus peapuuliigina suureneb viljakatel nõlvadel ja kaldajärsakutel. Veel tasub märkida hall-lepikute (u 6%) osatähtsust kaitseala metsamaa pindalast. See liik esineb enamasti lamminõlvadel nii suuremate puhtpuistutena kui ka ositi teiste puistute vahel väikeste üksustena. Metsakasvukohatüüpidest on suurima pindalaga jänesekapsa kasvukohatüüp (48%), kus kasvab valdav osa kuusikutest, kaasikutest ja haavikutest. Samuti kasvab seal ligi ¼ kaitseala männikutest, mille levik on veel arvukam ainult pohla kasvukohatüübis. Märkimist väärivad alal esinevad vanad pärnikud, kokku 2 ha-l, sanglepikud 3,5 ha-l ja üle 80 a vanused künnapuud. Kaitsealal on registreeritud kolm vääriselupaika. Metsade looduskaitsealise

funktsiooni, maastiku üldilme ja rekreatsioonilise väärtuse säilitamise eesmärgil on oluline, et inimese poolt tekitatud muudatuste tulemusel jääks järgi nii vanale metsale omaseid tunnuseid kui ka maastiku ilmestavaid elemente. Metsakooslusi ohustab metsade liigne raiumine ja tormikahjustused.

2.2. Kaitse alla võtmise otstarbekus

Võhandu jõe ürgoru maastikukaitseala territoorium on olnud looduskaitse all 1964. aastast alates, asetsedes keset intensiivselt majandatud põlde ja metsi ning tal on oluline tähtsus väärtusliku ürgoru, maalilise maastiku ja loodusliku mitmekesisuse säilimisel. Seega ei ole tegemist uue kaitsealaga, vaid vana kaitsekorraga alale optimaalse kaitsekorra ja looduses jälgitava piiri kehtestamisega. Võhandu ürgorg on seotud otseselt Võhandu jõega, mis on lõheliste elupaigana kaitstav veekogu, üle kaitseala paiknevad kaitsealuste liikide leiukohad, registreeritud on kolm vääriselupaika, ürgorus leidub mitmeid väärtuslikke maastiku üksikelemente nagu liivakivipaljandid, koopad ja allikad, mis on suures osas seotud ka rahvapärismustega, kaitsealale jäävad mitmed muinsuskaitse ja pärandkultuuri objektid – kõik need väärtused kokku moodustavad ühtse terviku ja väärivad kaitset. Euroopa Liidu liikmesmaana peab Eesti korraldama Natura 2000 aladel loodusväärtuste säilimise. Seetõttu on ala jätkuv kaitse all hoidmine oluline, eeskätt loodusdirektiivi elupaikade, milleks on jõed ja ojad, allikad ja allikasood, liigirikkad aruniidud lubjavesel mullal, lamminiidud ning liivakivipaljandid, kaitse-eesmärgil.

Elupaigatüüp liivakivipaljandid (8220) – ürgoru maastikku ilmestavad 38 paljandit, millest enamus on olnud teadusliku uurimise objektideks. Nendest pärit paleontoloogilised leiud on olnud aluseks biostratigraafiliste piiride määramisel. 1998. aastal läbi viidud revisjoni käigus täheldati ürglooduse objektide ulatuslikku kinnikasvamist, sh sammaldumist ja mattumist, mille tõttu paljandite mõõtmed on märgatavalt vähenenud ja mitmed nendega seotud koopad kokku varisenud. Elupaigatüübi looduskaitseline väärtus seisneb kaitsealustes liikides, kes kasvavad paljandite nõlvadel või pesitsevad paljanditesse uuristatud aukudes.

Kaitseala 12 km pikkune jõelõik vastab looduslikus seisus vooluveekogu **elupaigatüübi jõed ja ojad (3160)** kriteeriumitele. **Poollooduslikud kooslused (elupaigatüübid 6270* ja 6450)** on liigirikkad looduslike liikidega rohumaad, mis on kujunenud pikaajase mõõduka karjatamise ja niitmise tulemusena. Poollooduslike koosluste rohttaimestik on mitmekesine, mis loob head tingimused ka teistele elustikurühmadele. Elupaika liigirikkad aruniidud lubjavesel mullal leidub kolmel lahustükil kokku 4,2 ha. Kaks nendest (1,8 ha) on hoolduses, üks (2,4 ha) hooldusest väljas. Lamminiite on kokku 16,3 ha. Üldiselt on need jäänud hooldusest välja ning võsastuvad, vaid üksikuid niite (~3,5 ha) hooldatakse. Kuna poollooduslikud kooslused säilivad vaid mõõduka inimõju (niitmine, karjatamine) tingimustes, on nende püsijäämine ohustatud inimtegevuse, peamiselt loomapidamise lakkamise tõttu ning suur osa neist on praeguseks metsastumas.

Elupaigatüüp allikad ja allikasood (7160) on inventeeritud Märälätte juures 2014. aastal ligikaudu 3 ha esinduslikkusega A.

Võhandu jõe ürgorus on tuvastatud esinduslik **kollase kiviriku** kasvukoht ning säilinud on elupaiga soodne seisund. Teadaolev leiukoht pärineb 2005. aastast, mil leiti 17 isendit, 2015. aastal leiti 36 isendit ning ka 2019. aastal on leiukohas liik tuvastatud (1 isend).

Jäälinnule on Võhandu jõgi üks sobivaimaid elupaikasad, kuna arvukates paljandites leidub soodsaid paiku pesa rajamiseks ning jões on hulgaliselt toiduks kasutatavaid väikesi kalu. Kaitseala jõelõigul pesitseb 2017. aasta andmetel 3–5 jäälinnu paari.

Riikliku keskkonnaseire allprogrammi „Jõgede hüdrobioloogiline seire ja uuringud” registreeriti 2019. aasta seirepüügi käigus **hariliku hingi** (*Cobitis taenia*) ja **hariliku võldase** (*Cottus gobio*) esinemine kaitsealal. Indikaatorliikidest vastas võldase arvukus seirelõigu elupaigalisele kvaliteedile. Kalastiku seisund hinnati seirepüügi põhjal heaks (jõgede kalastiku indeks 0,56). Paksukojalise jõekarbi (*Unio crassus*) kaitse tegevuskava (2017) järgi elab Võhandu jões **paksukojaline jõekarp**, arvukuse osas kaitseala jõelõigust täpsemad andmed puuduvad. Tingituna jõe suurest langusest kaitseala piires esineb seal rohkelt kiirevoolulisi lõike, mis on elu- ja sigimispikadena paksukojalisele jõekarbile sobilikud. Seniste teadmiste kohaselt on paksu jõekarbi seisund Eestis hea ning senised kaitsemeetmed peaksid tagama liigi soodsa seisundi.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Kaitseala põhiliseks väärtuseks on Võhandu jõe ürgorg oma paljandite, koobaste, allikate, metsade, niitude, asustusstruktuuri ja nende vaheldumisega, moodustades mitmekülgse maastiku. Selle maastikulise kompleksi kaitse on ka peamiseks kaitse-eesmärgiks, seetõttu tehakse ettepanek rakendada kaitstava loodusobjekti tüübina maastikukaitseala. Maastikukaitseala on kaitseala maastiku säilitamiseks, kaitsmiseks, uurimiseks, tutvustamiseks ja kasutamise reguleerimiseks. Hoiuala kaitsekord ei taga vajalike piirangute rakendamist (nt raiete reguleerimine, ehitustegevus). Püsielupaigana kaitstakse ainult konkreetse liigi elupaika, mitte erinevate väärtustega looduskompleksi.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndi piir

Kaitseala piiritlemisel on lähtutud loodusväärtuste paiknemisest ja ala terviklikkusest ning sellest, et ala piirid peavad olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Seetõttu on piiritlemisel kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (teed, kõlvikud, kraavid, mõõdistatud maaüksused). Nende puudumisel kasutatakse looduses kindlatest punktidest lähtuvaid mõttelisi sirgeid. Kaitseala piir on kantud kaardile, kasutades alusena Eesti põhikaarti (mõõtkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid.

Kaitseala pindala on 420 ha. Kaitseala ulatuse määrab ära Võhandu jõe orund lõigul Leevilt Reo sillani. Kaitseala piir on määratud nii, et see hõlmaks Võhandu jõe ürgoru keskjooksu kõige esinduslikumat ala ja sealseid loodusväärtusi. Kaitseala pindala väheneb 293 ha võrra. Muudatused on valdavalt seotud eramaadega, kaitsealalt arvatakse välja 286 ha eramaad, juurde liidetakse vaid 1 ha ulatuses uut eramaad lähtuvalt piiri aluseks olevatest objektidest. Pindala vähenemine on tingitud vähem väärtuslike alade (nt intensiivselt majandatavate põldude ja metsade) ning võimalusel õuealade kaitsealalt välja arvamiseiga. Kõige määravamaks piiri muutmise põhjuseks on asjaolu, et varasem piir oli määratud jõe telgjoone järgi (300 m kummalegi poole jõe telgjoonest), mis ei võtnud arvesse konkreetseid looduslikke olusid. Looduskaitseliste väärtuste paiknemine ja kaugus jõest on reaalsuses erinevates lõikudes erinev. Seega selline lähenemine ei vastaks kõige täpsemalt tegelikule olukorrale. Seetõttu piiritletakse kaitseala erikujuliselt lähtuvalt väärtuste paiknemisest. Maastikueksperdid soovitasid kaitseala lõunaosas ehk Leevi piirkonnas pindala pigem vähendada, kuna jõeoruga

vahetult seotud ala on suhteliselt jõe lähedal. Samuti toodi välja, et kaitseala lõunapoolses otsas on toimunud jõeäärsete eramaade intensiivne hooldamine, mille tulemusel on looduslik taimestik kadunud ning asendunud väheväärtusliku liigivaese kooslusega. Teisalt soovitasid eksperdid kaitseala piiri laiendada just kesk- ja põhjaosas. Nii suuri muutusi, nagu eksperthinnangus pakuti, ei pidanud Keskkonnaamet põhjendatuks, kuna tegu on valdavalt suurte ühtlaste põllumassiividega ja metsaaladega, mis jäävad ürgorust eemale ning nende haaramine kaitseala koosseisu pole kooskõlas mõttega kaitsta Võhandu jõe ürgoru keskjooksu kõige esinduslikumat ja kompaktsemat ala. Samuti pole metsade kaitse selle ala peamine kaitseeesmärk. Jõelõigu pikkus kaitseala ulatuses jääb endiseks (12 km). Kaitseala territooriumilt arvati välja ka mõned maastikulist väärtust omavad alad ehk paar vana talukohta, veidi ajaloolist metsamaad ning veidi avatuid alasid, sest maaomanikud ei olnud nõus kaitseala laiendamisega. Nende maastikulist väärtust omavate alade kaitseala territooriumilt välja arvamise otsuse tegemisel arvestati, et säiliks kaitseala terviklikkus ning ürgoru kaitseks vajamineva puhver.

Kaitseala lõunapiiriks on Leevi külas 18110 Rosma–Tiike–Leevi tee. Kõik piirikirjelduses nimetatud teed jäävad kaitsealalt välja. Kaitseala piir Võhandu jõest lääne pool kulgeb põhjasuunaliselt mööda Himmiste teed kuni Jusa Katastriüksuseni. Seejärel läheb kaitseala piir Jusa katastriüksusest (87901:004:1031) läbi nii, et piiri aluseks on õuealale viiv pinnastee, õueala kõlvik (õueala jääb kaitseala territooriumile), seejärel põllumaa servas vahetult enne oruserva kulgev pinnastee ning seejärel põllu kõlvik kuni Salu katastriüksuseni (87901:004:1035), nii et põld jääb kaitsealalt välja. Seejärel kulgeb kaitseala piir mööda katastripiiri kuni punktini koordinaatidega 57,965079-27,205672, misjärel on piiri aluseks (Salu katastriüksust 87901:004:1035 läbivas lõigus) mõtteline sirge kordineeritud punkti (57,965079-27,205672) ning Lauri katastriüksusel (87901:004:1028) asuva kraavi vahel. Piir läheb edasi mööda kraavi (kraav jääb kaitseala territooriumilt välja) kuni teeni, mis viib Lauri katastriüksusele. Seejärel mööda teed kuni taaskord jõuab välja Himmiste teeni. Seejärel on kuni Partsi teeni piiri aluseks taaskord Himmiste tee. Ürgorg pöördub Partsi teest ida suunda ning kaitseala põhjapiir läheb mööda teid (Leevi–Soohara kõrvalmaantee, mis läheb üle pinnasteeks) kuni Mustmäe katastriüksuse (87901:001:0230) õuealani. Edasi kulgeb piir mööda kõlvikuid, õueala ja haritavat maad (nii, et need jäävad kaitsealalt välja), kuni Vija-Andrese katastriüksuse (87901:001:0560) oruni, sealt edasi mööda metsa oru lõunapoolset nõlva mööda alla ojani, ületades mõttelise joonena Aardoja (koordinaatpunktid 57,99091351-27,22983254 ja 57,99084896-27,23026135) ning minnes taas Vija-Andrese metsa idakülge mööda lõunasse kuni haritava maani (mõtteline sirge ühendab kahte Vija-Andrese katastriüksuse kõlvikupiiri). Kõlvikupiir on aluseks kuni Mäe katastriüksuse (87901:001:0746) piirini, kust joonistub välja selle lõunaots. Nimetatud katastriüksuse tipust läheb piir mõttelise sirgena Kopli katastriüksuse (87901:001:0103) loodetippu ning sealt edasi mööda katastripiiri Ivaski-Joosepi katastriüksuse (87901:001:0003) loodenurka ning seejärel kõlvikupiiri mööda õuealani. Seejärel läheb piir mööda Ivaski-Joosepi õueala ja pinnasteed haritava maani, edasi mööda kõlviku piiri kuni punktini (haritava maa lõunasopistuses) koordinaatidega 57,986277-27,236226. Seejärel on piiri aluseks kaks mõttelist sirget otsapunkti koordinaatidega 57,986277-27,236226; 57,986353-27,236914 ja 57,985776-27,237203. Viimane kordineeritud punkt asub Ivaski-Joosepi katastriüksusel (87901:001:0001) asuva kraavi lõunaservas. Edasi läheb piir mööda kraavi kuni järgmise mõttelise sirge otsapunktini (57,985486-27,239440). Seejärel on kaitseala piiri aluseks taas Mõtteline sirge otsapunkti koordinaatidega 57,985486-27,239440 ja 57,984651-27,239269, mis kulgeb kraavi ja pinnastee vahel. Edasi läheb piir mööda pinnasteed kuni Ivaski-Joosepi katastriüksuse (87901:001:0002) nurgapunktini, seejärel mööda katastripiiri kuni järgmise katastriüksuse nurgapunktini. Ivaski-Joosepi katastriüksust (87901:001:0002) läbivas lõigus on piiri aluseks mõtteline sirge (otsapunkti koordinaadid asuvad katastriüksuse

nurgapunktidel) ning ka Ivaskilaane katastriüksust läbivas lõigus (Sokkoja mäel) läheb piir katastriüksuse nurgapunktist mõttelise sirgena Sokkojani (57,982180-27,247575). Sokkojast kuni Jõenurga katastriüksusel (87901:001:0861) asuva pinnasteeni kulgeb piir samuti mõttelise sirgena (otsapunktid 57,982180-27,247575 ja 57,982108-27,248896), seejärel mööda pinnasteed kuni Tenso katastriüksuse (70801:001:0084) lõunaservani. Seejärel läheb kaitseala piir edasi mööda Tenso katastripiiri kuni Reo Veski katastriüksuseni (87901:001:0306) ning Reo Veski katastriüksust läbivas lõigus mööda pinnasteed kuni jõuab Põlva–Karisilla tugimaanteeeni. Nimetatud maantee on ühtlasi kaitseala kirdepiiriks.

Võhandu jõest idapoolne piir hakkab põhja poole kulgema Posti tee 14 katastriüksusel (87901:004:0036) mööda mõttelisi sirgeid, otsapunkti koordinaatidega 57,947767-27,208793; 57,94825402-27,20887566 ja 57,948235-27,209856. Edasi on aluseks kruuskattega tee ja õueala kuni Õnne-Kalda katastriüksuse (70801:001:0356) haritava maa kõlvikuni. Põld joonistub kaitsealast välja kuni Jõeveere katastriüksuse (87901:004:0096) põhjapiirini ning seda mööda teeni. Edasi läheb kaitseala piir mööda teed ja Põllu-Ojasuu katastriüksuse (87901:001:0200) piiri kuni Ojasuu katastriüksuse (87901:004:0981) õueala edelanurgani. Seejärel on piiri aluseks õueala, joonistades taas õueala kaitsealalt välja. Edasi läheb piir mööda katastripiire kuni Koolumäel asuva Põllu-Ojasuu katastriüksuse (87901:001:0200) nurgapunktini, millest edasi ületab mõtteliste sirgetena Palumõisa oja, läbides oja looke idapoolse sopi. Mõtteliste sirgete otsapunktideks on Põllu-Ojasuu katastriüksuse nurgapunkt, koordineeritud punkt Palomõisa ojal (koordinaat 57,961739-27,212366) ning Sabali katastriüksusel (87901:004:0701) paiknev kraavi ots. Sealt edasi läheb piir mööda nimetatud kraavi (kraav jääb kaitsealalt välja). Elektriliini juurest hakkab piir järgima metsa kõlvikut, seda kuni Ees-Sõrra katastriüksuse (87901:004:1104) õuealani. Viimane joonistub kaitsealast välja. Õuealal asuva kõrvalhoone otsast suundub piir mõttelise sirgena loode suunas haritava maa kõlvikuni. See jääb piiri aluseks kuni Sõrra katastriüksuse (87901:001:0501) õuealani. Haritava maa kõlvik jääb taas kaitsealalt välja. Seejärel on taas kaitseala piiri aluseks haritava maa kõlvik, kuni Väikesõrra katastriüksuseni (87901:001:0132). Seejärel on piiri aluseks Väikesõrra katastriüksuse katastripiir kuni pinnasteeni, mida mööda läheb piir edasi Vareste ringi teeni. Edasi kulgeb piir mööda Varese ringi teed kuni Punni (87901:001:0889) katastriüksuse õuealani viiva pinnasteeni, seejärel mööda Punni katastriüksuse õueala servas paiknevat pinnasteed kuni õueala loodenurgani. Punni õueala loodenurgast kuni Varase-Hindriku katastriüksusel (70801:001:1044) asuva teeni on piiri aluseks mõttelised sirged otsapunkti koordinaatidega 57,977011-27,201899; 57,977011-27,201899, 57,977840-27,201189 ja 57,978602-27,201008. Seejärel on piiri aluseks Villemi katastriüksust (87901:001:0153) läbivas lõigus kõlvikupiirid (rohumaa ja harivava maa ning rohumaa ja metsamaa vaheline kõlvikupiir) kuni Villemi katastriüksuse idaservani. Seejärel kulgeb piir mööda katastripiiri kuni Villemi katastriüksuse kagunurgani ja seejärel mööda kiviaeda (jääb kaitsealalt välja) kuni Abeli katastriüksuse (87901:001:0763) põhjaserva mõttelise pikenduseni ning seejärel ~12 m pikkuse mõttelise sirgena kuni Abeli loodenurgani. Edasi läheb kaitseala piir mööda katastripiire kuni Säde katastriüksuse (87901:001:0091) kirdenurgani ning seejärel mõtteliste sirgetena Säde katastriüksuse kirdenurgast (57,985567-27,200878) kuni Virametsa katastriüksuse (87901:001:0047) ja Puniste katastriüksuse (87901:001:0083) vahelisele nurgapunktini (57,987075-27,201549) ning seejärel Via-Villemi katastriüksuse (87901:001:0481) põhjapiirini (punktini 57,989976-27,204760). Seejärel läheb piir mööda katastripiiri kuni Via-Villemi katastriüksuse kirdenurgani. Viia-Metsa katastriüksust (87901:001:0138) läbivas lõigus on piiri aluseks mõtteline sirge katastriüksuse nurgapunktide vahel ning seejärel on piiri aluseks taas katastripiir kuni Taavitioru juures paikneva punktini koordinaatidega 57,989131-27,211675. Taavitioru kaitsealale tsoneerimiseks on piiritlemisel kasutatud nelja mõttelist sirget otsapunktidega 57,989131-27,211675; 57,988932-27,211198; 57,988742-27,211161;

57,988496-27,211604 ja 57,988068-27,211627. Edasi läheb kaitseala piir mööda Vija-Villemi katastriüksuse idapiiri rajani, mis läheb üle pinnasteeks ja seda mööda Leevi–Soohara kõrvalmaanteeni. Viimast mööda kulgeb kaitseala piir, kuni Suti-Paabu katastriüksuse (87901:001:0702) pinnasteeni. Seejärel läheb piir mööda seda pinnasteed kuni Vasseri katastriüksuseni (87901:001:0825), kohtudes seal Võhandu jõe ürgoru loodusala piiriga. Kaitseala piir kulgeb selles lõigus mööda mõttelisi sirgeid. Mõtteliste sirgete otsapunkti koordinaadid on 57,981349-27,234555; 57,98099852-27,23567869; 57,98088161-27,23669231 ja 57,980865-27,237538. Viimane mõtteline sirge lõpeb Pikklumbi juurest algaval rajal. Nimetatud teed mööda (mis läheb Palkharu katastriüksusel (87901:001:0471) üle pinnasteeks) kulgeb kaitseala piir Põlva–Karisilla tugimaanteeni välja.

Võhandu jõe ürgoru loodusala moodustavad Palomõisa oja hoiuala, Võhandu jõe hoiualad (Põlva ja Võru maakonnas) ja Võhandu jõe ürgorg. Võhandu jõe ürgoru loodusala kogupindala on 249,6 ha. Kaitseala varasema piiri (jõeteljest 300 m kummalegi poole) sisse jäi loodusala 232,2 ha ulatuses ning peale piiri korrigeerimist jääb loodusala kaitsealasse 231,5 ha ulatuses ehk 0,7 ha loodusala territooriumist jääb kaitseala piiri muutustega seoses kaitseta. Kuna tegu on kosmeetiliste muudatustega ja see pindala hajub kaitseala pikkuse peale väikeste sopistuste näol ära, siis sellega ei seata ohtu Natura väärtuste kaitset.

Kaitseala maa- ja veeala on määratud vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele Võhandu jõe ürgoru piiranguvööndisse.

Kaitseala piiride muutmisel tuleb arvestada, et samaaegselt tuleb muuta ka määrust „Hoiualade kaitse alla võtmine Põlva maakonnas”, millega korrigeeritakse Palomõisa oja hoiuala põhjapiiri, nii et see jätkuvalt piirneks kaitsealaga. Muudatus puudutab Sabali (87901:004:0701) ja Ojasuu-Metsa (87901:004:0174) katastriüksuseid.

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal esinevaid loodusväärtusi (keskkonnaregistri andmed, riikliku keskkonnaseire tulemused, poollooduslike koosluste inventuur – Keskkonnaamet, 2017. aasta, eksperthinnang Võhandu jõe ürgoru maastikuliste väärtuste välja selgitamiseks ning välispiiri ettepanek ala väärtusi arvestades – 2018. aasta). Praegu kehtib alal 1964. aastal kinnitatud kaitse-eeskiri, mis vastavalt LKS § 91 lõikele 1 kehtib kuni 2023. aasta 1. maini ning alal tegevuste kooskõlastamisel on lähtutud LKS § 91 lõikes 4 toodust. Olemasolevat kaitseala välispiiri muudetakse, et see hõlmaks Võhandu jõe ürgoru keskjooksu kõige esinduslikumat ala ja sealseid loodusväärtusi. Samuti täiendatakse kaitse-eesmärke, juurde lisatakse Natura ala kaitse-eesmärgid. Kaitsekorra uuendamine tagab väärtusliku maastiku kaitse ning võimaldab kogu kaitseala sobivalt majandada. Määrusega kehtestatakse kaitse all olevale alale kehtivate õigusaktide kohane kaitsekord.

Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealal esinevate liikide ja looduslike elupaikade hea seisundi ning on proportsionaalne muude huvide suhtes.

Kaitseala kaitse-eeskiri seab kitsendused omandiõigusele (Eesti Vabariigi põhiseaduse (edaspidi PS) § 32). Keskkonda mõjutava tegevuse õigusliku regulatsiooni aluseks on PS §-st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise

põhimõte. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ja sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus tuleneb PS §-st 53. Tulenevalt PS §-dest 5, 32 ja 53 ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja looduskaitseaduse alusel võib omandiõigust piirata. Omandiõiguse põhiolemuse säilimiseks peavad seadusest tulenevad piirangud olema proportsionaalsed ehk piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad. Kaitse-eeskirjaga piirangute seadmise eesmärk on alal leiduvate loodusväärtuste säilimine. Ühtlasi täidetakse loodusdirektiivist riigile tulenev kohustus tagada loodusväärtuste kaitse Natura 2000 võrgustiku alal. Neid eesmärke saab lugeda õiguspäraseks, kuna abinõud, mis soodustavad eesmärgi saavutamist, on õiguslikult sobivad: looduskaitseala moodustamine ja loodusväärtusi kahjustavatele tegevustele piirangute seadmine aitab kaasa kaitseala eesmärkide täitmisele. Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne. Kaitse-eeskirja regulatsiooni eesmärgi (loodusväärtuste säilimine) täitmiseks ei ole muid vähemalt sama efektiivseid, kuid isikuid vähem koormavaid meetmeid. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt isikutele antud õigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust. Eesti ja Euroopa loodusväärtuste säilimine on oluline eesmärk. Alale kaitse tagamisega ja tegevustele piirangute seadmisega ala loodusväärtused säilivad, loodusväärtusi kahjustavate tegevuste elluviimisel need hävivad.

Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele on kaitseala tervikuna tsoneeritud piiranguvööndisse. Kaitsealal kehtivad looduskaitseaduses sätestatud piirangud määruses ettenähtud erisustega.

Kaitseala seniste piiride ja kaitsekorra uuendamiseks tunnistatakse määrusega kehtetuks Eesti NSV Ministrite Nõukogu 4. veebruari 1964. a määruse nr 56 lisa nr 2 „Riikliku maastikulise keeluala „Võhandu jõe ürgorg” kaitse korraldamise eeskiri” ja sellega koos lõppeb maastikulise keeluala „Võhandu jõe ürgorg” kehtivus. Õigusselguse huvides tunnistatakse kehtetuks ka Eesti NSV Ministrite Nõukogu metsamajanduse ja looduskaitse peavalitsuse juhataja 14. veebruari 1964. a käskkirja nr 33 „Maastikuliste keelualade moodustamisest, üksikobjektide ja dekoratiivsete taimeliikide riikliku kaitse alla võtmisest” lisa 2 „Riikliku maastikulise keeluala „Võhandu jõe ürgorg” kaitse korraldamise eeskiri”. Määrusega muudetakse 14. juulil 2005. a vastu võetud määruse nr 183 „Hoiualade kaitse alla võtmine Põlva maakonnas” § 1 lg 1 punktis 16 nimetatud Palomõisa oja hoiuala piire, et oleks ühendus kaitsealaga. Nimetatud määruse lisas esitatud Palomõisa oja hoiuala kaart asendatakse uue kaardiga.

Kaitse-eeskirjaga ei reguleerita roo ja adru varumist, adru kaitsealal ei leidu ning roogu leidub väga väikestel aladel ning selle varumise reguleerimine ei ole vajalik. Samuti ei reguleerita kaitse-eeskirjaga lautri püstitamist või laiendamist, kuna lauter on merre ulatuvate kiviridadega ääristatud paatide randumiskoht, mida on võimalik rajada ainult mereranda.

2.5.2. Piiranguvööndi kaitsekord

2.5.2.1. Lubatud tegevused

Kaitsealal on lubatud majandustegevus, arvestades käesoleva määrusega sätestatud erisustega. Kaitse-eeskirja kohaselt on inimestel lubatud kaitsealal viibida, korjata marju ja seeni ning muid metsa kõrvalsaadusi, pidada jahti ja püüda kala. Inimeste liikumist ja loodusandide kasutamist pole piiratud, kuna tegemist on olulise puhkealaga. Nende tegevuste harrastamisel pole siiani esinenud olulist mõju kaitse-eesmärkide saavutamisele. Jahipidamist ja kalapüüki kaitsealal ei

piirata. Kaitsealal puuduvad liigid, keda jahipidamine kahjustaks. Samuti puudub vajadus piirata kalapüüki.

Kaitsealal on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas. Rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas on lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul. Rahvaüritusel 50 osaleja piir on seatud vastavalt üle-eestilisele praktikale, mille kohaselt ei ületata veel oluliselt looduse koormustaluvuse piiri. Ettevalmistatud kohas (kaitseala valitsejaga kooskõlastatud puhkekoht, matkarada, õuemaajms) on rahvaüritus lubatud ja piirarvu ei ole.

Sõidukiga sõitmine on lubatud teedel, jalgrattaga ka radadel. Ehitusseadustiku § 92 lg 1 kohaselt on tee inimeste, sõidukite või loomade liikumiseks või liiklemiseks ettenähtud rajatis. Kaitseala teedel sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmisele kohalduvad liiklusseaduses sätestatud nõuded ja piirangud. Sealhulgas tuleb arvestada, et maastikusõidukit tohib teel liikumiseks kasutada liiklusseaduse §-s 154 nimetatud juhul, st jõgede, teede ja muude takistuste ületamiskohtades ning lumega kaetud teel, mis ei ole mootorsõidukitele ajutiselt läbitav, ning teel, kus seda lubab sellekohane liikluskorraldusvahend, samuti politsei- ja tollitöötajad ametiülesannete täitmisel, haige toimetamisel haiglasse, päästetööde tegemisel ning muudel juhtudel, mis on seotud ametiülesannete täitmisega (nagu elektri- ja sideliinide hooldus- ja parandustööde tegemine või muud sellised tegevused). Muudel juhtudel on sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel, kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel ja kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, sealhulgas põllu- ja metsamajandustöödel ning õuemaal. Muudel tingimustel pole väljaspool teid sõitmine lubatud, sest see kahjustab taimkatet ja kaitsealuste liikide kasvukohti. Kaitsealal on lubatud ujuvvahendiga sõitmine, kuna pole teada negatiivset mõju kaitseväärtuste säilimisele.

Kaitsealal on lubatud telkimine. Lõkketegemine on lubatud kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud, õuemaal ning kaitse-eeskirjaga lubatud töödel. Jälgimatku korraldavad kohalikud maaomanikud ise ja vajadusel korraldavad ka telkimise. Juhuslikke telkijaid satub kaitsealale pigem vähe ja selle mõju kaitse-väärtustele on väike või olematu. Kaitsealal puuduvad praegu ettevalmistatud lõkkekohad. Kaitse-eeskirjaga jäetakse võimalus puhkekohtade ettevalmistamiseks, sest mõistlikus mahus ja suunatud külastamine ei sea ohtu kaitse-väärtuste säilimist. Lõket on lubatud teha koosluste taastamisel ja hooldamisel, põllu- ja metsatöödel ning kraavide hooldustöödel. Muul juhul tuleb küsida nõusolekut kaitseala valitsejalt. Piirangu eesmärk on vähendada looduses viibimise mõju ala esteetilisusele ja loodusväärtustele. Vales kohas lõkke tegemine võib kahjustada poolloodusliku koosluse rohukamarat ja metsa ning põhjustada kulu- ja metsapõlengut. Telkimisel ja lõkke tegemisel peab arvestama keskkonnaseadustiku üldosa seaduse §-des 35–36 sätestatud ehk need tegevused on lubatud omaniku loal. Luba telkimiseks eeldatakse olevat väljaspool selgelt piiritletavat kompaktse asustusega ala, kui omanik ei ole maatükki piiranud või tähistanud. Lõkke tegemiseks eeldatakse luba olevat omaniku poolt ettevalmistatud ja tähistatud kohas.

Kaitseala valitseja nõusolekuta on lubatud uue karjaaja rajamine ning õuealale ja olemasolevale hoonestusalale on lubatud püstitada ehitise ehitisealuse pinnaga kuni 20 m² ja kõrgusega kuni 5 meetrit, kuna nende mõju kaitseväärtuste säilimise seisukohast on väike või väheoluline. Muudel juhtudel on ehitamine kaitseala valitseja nõusolekul igakordse kaalutusotsusega. Keskkonnaamet hindab iga uue hoonestusala rajamisel muu hulgas, kuidas kavandatavad ehitised sobituvad maastikule ja kuidas on võimalik lahendada muude tehniliste kommunikatsioonide (kanalisatsioon, vesi, elekter) rajamine. Jätakuvalt on oluline alal

maastikuilme ja vaadete säilimine ning väljakujunenud asustusstruktuuri hoidmine. Kaitse-eeskirjaga piiratakse hoonete püstitamist ajaloolisele metsamaale. Ajaloolise metsamaana antud kaitseala kontekstis käsitletakse metsamaad, mis on kantud metsana või puittaimestikuna Maa- ja ruumiameti ajaloolisele topograafilisele (Eesti Vabariigi topograafiline kaart 1:25 000 (1934.a), NSVL o42 topokaart 1:25 000 (1949.a) ja NSVL c63 topokaart 1:25 000 (1969) kaardile. Suuremate metsalaamade puhul võiks arvestada ka verast kaarti, et hooneid ei lubataks suurte metsamassiivide keskele, kus on olnud nt EV topograafilisel kaardil nt lage ala ning ka metsakorralduslike andmeid (sh varasemaid arhiveeritud andmeid), näiteks orunõlvadel paiknevate kitsaste metsaribade puhul sest lähtuvalt kaardi mõõtkavast (1:25 000), ei pruugi väiksemad metsaga kaetud alad kaardikihilt välja joonistuda. Kaitseala metsad asuvad valdavalt reljeefsel pinnal, kus hoone ja selle juurde kuuluva taristu rajamine kahjustaks oluliselt pinnast, rikuks pinnavormi, kahjustaks maastikuilmet, samuti muudaks väljakujunenud elukeskkonda. Nendele ajaloolistele metsamaadele jääb ka hulgaliselt vana ja looduskaitsealiselt väärtuslikku metsa. Ehitustegevus neis tähendab pöördumatuid muutusi ja elustiku mitmekesisuse vähenemist, mistõttu hooneid ajaloolisele metsamaale püstitada ei lubata.

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine. Kõige olulisem objekt antud maastikul on Võhandu jõgi, mis oma olemasoluga loob võimalused kõigi teiste väärtuste tekkimiseks. Jõgi on seotud ka mitme ojaga. Jõgi voolab oma looduslikus süngis ning kaldajoone suuremahuline muutmine võib muuta oluliselt maastikupilti. Lisaks avaldab kaldajoone ja veekogu veetaseme muutmine mõju väljakujunenud vee-elustikule. Samas võib ette tulla vajadus (nt paisu rekonstrueerimisel) muuta veetaset või kaldajoont. Sel juhul on võimalik kaitseala valitsejal seada tingimusi, et tegevuse mõjud oleksid kaitseväärtustele minimaalsed ning selle käigus parandatakse kaitsealuste liikide elu- ja kudemistingimusi.

Kaitseala valitseja nõusolekul on kaitsealal lubatud uue maaparandussüsteemi rajamine. Regulatsioon võimaldab vajaduse korral suunata väljaspool kaitseala oleva maaparandussüsteemi eesvoolu läbi kaitseala ja kaevata uut kraavi. Kuna otsus jääb kaitseala valitseja kaalutusotsuseks, siis ei kahjusta see regulatsioon kaitseala kaitse-eesmärke.

2.5.2.2. Metsa majandamine

Kaitsealal püütakse leida tasakaal looduskaitse, maastikukaitse ning inimtegevuse ja puhkemajanduse vahel. Piirangute seadmisel on oluline arvestada, et loodusmaastikud ja inimasustus vahelduvad kaitseala ulatuses ning on omavahel põimunud. Traditsioonilise elutegevuse juurde on kuulunud ka väikesemahuline metsade majandamine. Üldine põhimõte on, et metsi ei raiuta mahus, mis ületab samaväärset taastumist. Et kaitsealal pole maastiku üldilme kiired muutused soovitavad, siis on eelistatumad järgmised raieviisid: valikraie, häilraie, aegjärgne raie ja harvendusraie. Sanitaarraieid tehakse metsa sanitaarse olukorra parandamiseks, kuid siin tuleb jälgida, et ei ohustataks elustiku mitmekesisust ja maastikuilme säilimist. Optimaalsete raiepiirangute seadmise eesmärgil on Keskkonnaamet teinud metsaregistri andmetel põhinevaid raievanuste ja langi suuruse mõju analüüsi. Selleks et vältida metsa vanuselise struktuuri olulist nihkumist nooremate metsade poole, seatakse langi suurusele pindalalised ja puistute raievanusele piirangud ning reguleeritakse raievõtteid.

Uuendusraietest on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud turberaie, v.a veerraie, langi pindalaga kuni 2 ha. Lageraie on lubatud hall-lepikutes 1 ha suuruse langina, muudes puistutes on lageraie kuni 0,5 ha suuruse langina. Langi suurus lageraie korral on optimaalne 0,5 ha ning

turberaie korral 2 ha. Lageraiele ja turberaiele lankide suurusele seatud piirangute eesmärk on ühtlasi säilitada ka Võhandu jõe ürgoru maastike visuaalset pilti, kuna ulatuslikud muutused nende alade maastikuilmes mõjutaksid oluliselt ala esteetilist väärtust. Üle 0,5 ha suuruste lankide raiumine kahjustaks vana metsa osakaalu ja maastiku atraktiivsust (maastiku vaatelisuse ja rekreatiivsusega seotud väärtusi). Maastikku sobitumise eesmärgil keelatakse turberaietest veerraied, kuna need on oma olemuselt pikad kitsad lagedad koridorid, mis looduses häirivalt silma jäävad. Veerraie kahjuks kõneleb ka asjaolu, et soodsate tingimuste kokkulangemisel võib selle pindala osutuda suuremaks kui lubatud lageraielank ning nii tekiks maastikku suuremad lagealad kui soovitud. Väikesemahuline uuendusraie on ajalooliselt kuulunud talumetsade majandamise juurde ning see ei ohusta kaitse-eesmärkide saavutamist. Väikesepinnaliste kuni 0,5 ha suuruste lageraietega on võimalik hoida seotust vanemate metsa osadega, et liikidel oleks võimalik levida ühest elupaigast teise. Selline piirang on vajalik kaitsealal uuendusraiate mõju leevendamiseks metsamaastiku killustumisele ja maastikuilmele.

Mitmed kaitsealale jäävad puistud asuvad suure kaldega nõlvadel ehk järsakutel, mille jalamil esinevad allikad. Vältimaks erosiooni ning paljandite ja allikate kahjustamist, keelatakse uuendusraied järskul nõlvadel, paljanditel ja neile lähemal kui 10 m ning allikate veepiirist 20 m kaugusel. Nõue on vajalik ka maastikuilme säilitamise eesmärgil. Järsakuna käsitletakse põhikaardil (Maa-ameti koostatud Eesti topograafia andmekogu (ETAK) andmetest) vastava leppemärgiga tähistatud ala. Kaitseala lõigus Võhandu jõe kallastel on 38 paljandit. Paljandeid nimetatakse valdavalt müürideks, harvem kaljudeks või mägedeks. Need on Eesti Looduse Infosüsteemi andmetel kaardistatud ürglooduse objektidena. Ideaalis majandatakse kaitseala metsi nii, et tulemus sarnaneks loodusliku olukorraga. Sellised metsad on bioloogiliselt mitmekesised ja väärtuslikud puhkemajanduslikust aspektist.

Uuendusraiate korral peab puistu peapuuliigi keskmine vanus olema võrdne või suurem männienamusega puistutes 100 aastat, kuuseenamusega puistutes 90 aastat, kase- ja haavaenamusega puistutes 70 aastat. Arvestamata sätestatud vanuselisi tingimusi on lageraie lubatud esimese põlvkonna kuusikutes, kus kuuse koosseisusukordaja on suurem kui 94%. Haavikute, kuusikute, männikute ja kaasikute raiumise kõrgem kaalutud keskmine vanuse määr tugineb tõdemusel, et looduskaitse seisukohalt olulised tunnused ja mõjud eesmärkidele puuliigiti (õõnsused, tuuleluuad, suured oksad) arenevad välja puu kõrgemas eas, mis on reeglina suurem kui tema raievanus. Samuti eelistavad inimesed rekreatsioonilisest aspektist vanemaid metsi noorematele. Hall-lepikud on metsa suktsessiooni ja loodusliku mitmekesisuse jaoks olulised puistud, kuid arvestades eelkõige hall-lepikute kiiret levikut ja madalat survet nende majandamiseks, siis on lubatud nende lageraie kuni 1 ha suuruse langina. Hall-lepikute raie on vajalik maastike avatuna hoidmiseks, kuna need on metsa suktsessiooni esimene etapp niitude/põllumaade metsastumisel. Kaitsealal on hall-lepikuid kokku ~17 ha ja nende keskmine eraldiste suurus on 0,5 ha, seega lageraie lubamine lepikutes ei tekita suurepinnalisi lagealasid, mis seaksid ohtu kaitseväärtuste säilimisele. Põllumaadele istutatud monokultuursete kuusikute lageraiete puhul sätestatud vanuseline tingimus ei kehti, kuna nende looduskaitse väärtus on väike. Endistele põllumaadele rajatud esimese põlvkonna kuusikud võivad olla istutatud põllumaadele, mis on Maa-ameti nõukogude liidu topograafilisel kaardil.

Selleks, et säiliks nii mitmekesised metsad, maastiku üldilme ja rekreatsioonilised väärtused, seatakse raie tegemisel tingimuseks säilikpuude jätmise kohustus 40 t/ha, ja hall-lepikutes. Eritunnustega puude olemasolul võiks need alles jätta juba hooldusraiate käigus. Kuna säilikpuud jäävad metsa alaliseks, siis ei tohi neid ka teiste raie puhul metsast eemaldada. Piirangu eesmärk on see, et inimese poolt tekitatud muudatuste tulemusel jääks järgi nii metsane

üldilme (täiesti lagedad alad ei domineeri maastikus) kui vanale metsale omaseid tunnuseid, mis aitavad säilitada elustiku mitmekesisust. Alles jäävad säilikpuud valitakse just eriliigiliste vanemate ja jämedamate puude seast. Sellised puud pakuvad elupaika erinevatele liikidele ning säilikpuudega raiesmikud on esteetiliselt ilusamad kui tavapärased lageraied. Säilikpuu nõue 40 tm/ha on optimaalne, et ei jääks visuaalselt lageraie muljet. Nõue ei rakendu hall-lepikutele, sest nende loodus- ja maastikukaitseline väärtus on väike. Kaitseala raieküpsete metsade keskmine hektari tagavara on 284 tm ning säilikpuude jätmise nõude korral 40 tm/ha, jääb peale lõppraiet puistute keskmiseks täiuseks 16 %, mistõttu selline piirang ei moonuta ka raieliigi tegelikku olemust.

Pinnasekahjustuste vältimiseks on piiranguvööndis keelatud puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt. Sademeterohkel perioodil on oht, et puidu kokku- või väljaveo käigus saab raskete masinate kasutamisel pinnas ja metsa alustaimestik oluliselt kahjustada. Liigniisketes tingimustes tekivad puidu kokku- ja väljaveol pinnasesse suured roopad ning taimkate hävib. Kui pinnas seda võimaldab, võib kaitseala valitseja lubada puidu kokku- ja väljavedu ka külmumata pinnaselt.

2.5.2.3. Vajalikud tegevused

Kaitsealal on vajalik poollooduslike koosluste esinemisaladel nende ilmet ja liigikoosseisu tagav tegevus, nagu rohu niitmine, loomade karjatamine, puu- ja põõsarinde kujundamine ja harvendamine või raadamine kaitseala valitsejaga kooskõlastatud ulatuses. Poollooduslike niidualade säilimiseks on kõige mõistlikum neid niita või karjata. Kaitsealal on inventeeritud elupaika liigirikkad aruniidud lubjavaesel mullal 4,2 ha ja lamminiite 16,3 ha. Üldiselt on niidud jäänud hooldusest välja ning need võsastuvad, vaid üksikuid niite (~5,2 ha) hooldatakse. Enamus aladele on kas raske ligi pääseda või lausa võimatu.

Kaitsealal on maastikuvaadete avamiseks ja säilimiseks vajalik puu- ja põõsarinde kujundamine ja harvendamine või raadamine kaitseala valitsejaga kooskõlastatud ulatuses. Need tööd lähtuvad eelkõige vajadusest säilitada avatud maastikuvaateid.

2.5.2.4. Keelatud tegevused piiranguvööndis

Kaitsealal on keelatud maavarade kaevandamine ning puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine. Puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine vähendab kaitseala bioloogilist mitmekesisust ja maastikuilmet. Maavarade kaevandamine kahjustab maastikuilmet ja kaitseala pinnamoodi. Biotsiidi, taimekaitsevahendit ja väetist lubatakse kasutada vaid põllu- ja õuemaal. Nende kasutamine õuemaal on lubatud näiteks viljapuude ja – põõsaste ning iluaiaandusega tegelemiseks. Keelatuks jääb biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine looduslikes kooslustes, nagu metsamaa, looduslik rohumaa ja muud kaitsealal leiduvad märjemad looduslikud kooslused, kus nende mõjul muutub elustiku mitmekesisus vaesemaks ja saab kahjustada alade looduslik seisund. Need piirangud tulenevad otseselt looduskaitseaduse § 31 lõikest 2 ning on suunatud vööndi kaitse-eesmärkide saavutamisele.

Kaitsealal on keelatud liivakivipaljandite ja koobaste kahjustamine. Tihti peale soovitakse liivakivisse jäädvustada oma nime vmt, kuid selline tegevus soodustab paljandi aeglast hävingut. Lõhedes hakkavad kasvama samblikud, samblad, rohhtaimed, ka põõsad ja puud,

mille juurestik murendab liivakivi. Samuti paisub lähedes külmunud vesi sedavõrd, et kivi hakkab pragunema ning võib tekkida varing.

2.5.3. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud vastavalt looduskaitseaduse § 14 lõikele 1. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut, lubada ehitada ehitusteatise kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, sealhulgas lubada püstitada või laiendada paadisilda, seada projekteerimistingimusi ja anda ehitusluba, rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda veeluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatist ning lisasöötaja jahiulukeid.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

Praktikas on tingimuste seadmine kõige enam kasutatav võtte, millega välditakse majandustegevuse kahjustavat mõju kaitstavatel aladel.

3. Menetluse kirjeldus

Võhandu jõe ürgoru maastikukaitseala kaitse-eeskirja muutmise menetlus algatati keskkonnaministri 28. juuni 2021. a käskkirjaga nr 1-2/21/295 „Võhandu jõe ürgoru maastikukaitseala kaitse-eeskirja muutmise algatamine”.

Võhandu jõe ürgoru maastikukaitseala kaitse-eeskirja avalik väljapanek toimus 18. novembrist 12. detsembrini 2021. a Keskkonnaameti veebilehel www.keskkonnaamet.ee.

Teated kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku kohta ilmusid 18. novembril 2021. a üleriigilise levikuga ajalehes Õhtuleht ja kohalikus ajalehes Lõunaleht. Ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku teade 17. novembril 2021. a.

Looduskaitseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti teade kaitse-eeskirja eelnõu avaliku väljapaneku kohta Transpordiametile, Riigimetsa Majandamise Keskusele, Erametsaliidule, MTÜle Eesti Metsa Abiks, Rápina vallavalitsustele ning kaitsealal paikneva kinnisasja omanikele. Ettepanekud paluti edastada kirjalikult aadressil info@keskkonnaamet.ee või Karja 17a, Võru 65608 hiljemalt 12. detsembriks 2021. a. Kirjad sisaldasid teadet, et kui vastuväiteid ega parandusettepanekuid kirjas nimetatud tähtjaks ei esitata, arvestatakse, et menetlusosalistel vastuväited puuduvad. Lisaks tehti kirjas ettepanek arutada asja ilma avaliku aruteluta (arvestades COVID-19 levikut). Samuti anti kirjas teada, et eelistame suhelda sidevahendeid kasutades ja vajadusel lepime kokku kohtumised individuaalselt.

Laekus üks ettepanek avaliku arutelu korraldamiseks. Andsime teada, et koroonaviiruse leviku kõige kõrgema punase taseme juures ei riski me korraldada suuremat kontaktset koosolekut. Samuti kirjeldasime, et me ei pea vajalikuks korraldada veebikoosolekut, nähes inimeste erinevat võimekust ja võimalusi veebis osalemisel. Samas pakkusime välja võimaluse kohtumisteks väiksemate huvigruppide kaupa. Palusime huvist teada anda 19. jaanuariks, ettepanekut ei esitatud.

24. jaanuaril saadeti Keskkonnaministeeriumile ja Keskkonnaametile teine maaomanike ühispöördumine (viidati, et kiri saadeti tähtaegselt, kuid tehniliste tõrgete tõttu ei jõudnud kiri aadressaatideni). Pöördumises sooviti 1964. aastal loodud maastikukaitseala Võhandu jõe ürgorg (KLO1000315) kehtetuks tunnistamist, lõpetada loodava maastikukaitseala „Võhandu MKA” menetlemine meelevaldselt planeeritud piirides ning algatada hoiuala moodustamise menetlus Natura 2000 ala piirides lähtuvalt loodusala eesmärkidest. Vastuskirjas (22.02.2022 nr 1-17/22/352-2) selgitas Keskkonnaministeerium, et looduskaitse järjepidevus on läbi aja olnud tagatud erinevate õigusaktidega. Märgitakse, et 2023. aasta 1. maiks tuleb kaitsekord viia kooskõlla looduskaitseesadusega ja kinnitada kaitse-eeskiri. Kirjeldati ala suurt siseriiklikku maastikulist väärtust ning mainiti, et kaitsekordade uuendamise käigus vaadatakse üle ka piiride kulgemine, vajadusel ala suurendades või vähendades. Juhiti tähelepanu, et looduslale on veel eesmärgi peale jõe elustiku kaitse (kaitstakse ka elupaiku – jõed ja ojad (3260), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270), lamminiidud (6450), allikad ja allikasood (7160) ning liivakivipaljandid (8220)). Selgitati, et looduslale kaitse-eesmärkide saavutamine tagatakse siseriiklike kaitstavate objektide moodustamisega, seal väärtusi arvestavate kaitsekordade ja kaitse-eeskirjade kinnitamisega. Kuna Võhandu jõe ürgoru kaitseala ja Võhandu jõe ürgoru loodusala osaliselt kattuvad, siis on sobivaim loodusobjekti tüüp maastikukaitseala. See võimaldab kehtestada kaitsekorra, mis tagab mõlema ala väärtuste kaitse ja eesmärkide täitmise.

Tabel 1. Laekunud ettepanekud

Ettepaneku tegija	Ettepaneku/küsimuse sisu	Tulemus
87901:001:0712, maaomanik	Täpsustada karjaaja rajamise regulatsiooni. Lõkkekoha kooskõlastamise nõue kehtestada vaid avalikele lõkkekohtadele.	Arvestatud, muudetud (§ 5 lg 4 p 5) sõnastust ehk kaitsealal on lubatud karjaaja rajamine ning õuealal ja olemasoleval hoonestusalal ehitisealuse pinnaga 0–20 m ² ja kuni 5 m kõrguse ehitise püstitamine. Arvestades asjaoluga, et kaitseala asub valdavalt eramaal ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse §-s 36 kohaselt eeldatakse, et tähistatud kohas lubab maaomanik ka võrastel lõket teha, kuigi maaomanik ei pruugi seda soovida, muudetakse § 5 lg 4 p 3 sõnastust ehk kaitsealal on lubatud lõkke tegemine kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud, õuealal ning kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, muul juhul kaitseala valitseja nõusolekul.
	Numeratsiooni viga ptk-s 2 § 5.	Arvestatud, parandatud.
87901:001:0360, AS A&P Mets	Ettepanek kuusikute raievanuse langetamiseks Ia boniteediklassis 70 a ja I boniteediklassis 80 a.	Arvestatud osaliselt. Selgitatud, et looduslike elupaikade ning mitmekesisuse kaitse seisukohast on kõige väärtuslikumad viljakad kasvukohatüübid. Linnuatlase ja mitmete uuringute põhjal on kõige elustikurikkamad

		kuuse-segametsad, kuusikud ja laialehised metsad (laane- ja salumetsade tüübirühm). Seejuures on kuuskedega tihedalt seotud kaitsstavate lindude (laanerähn, kanakull, väike-konnakotkas, väike-kärbsenäpp, laanepüü) elupaikade uuringud näidanud, et soodsa elupaiga optimaalne vanus on 80+ aastat. Selles vanuses suureneb struktuurielementide (sumud puit, lamapuit) rohkus ja seetõttu ka üldine looduslik mitmekesisus. Seetõttu on kaitseseesmärkide saavutamiseks vajalik lähtuda metsa bioloogilisest vanusest. Ettepanek loetakse põhjendatuks esimese põlvkonna kuusikutes, kuna nende looduskaiteline väärtus on väike. Lisatud § 5 lg 6 juurde, et säte ei kehti esimese põlvkonna kuusikutes, kui kuuse koosseisukordaja on suurem kui 94%. Selgitatud, et kaitseskorra väljatöötamisel on arvestatud metsa erinevate funktsioonidega. Üheks sooviks on olnud vältida metsa vanuselise struktuuri olulist nihkumist nooremate metsade poole. Samuti on oluline, et lagedad alad ei domineeriks ja säiliks maastiku metsane üldilme.
87901:004:1153, maaomanik	Kas lõkketegemine väljaspool õuemaad eeskirjas nimetatata juhtudel on edaspidi keelatud? § 6 nimetatud tegevused koormaavad maaomanikku, kuidas on need põhjendatud? Kui suur on koormise maht ja ulatus, kuidas seda hüvitatakse?	Selgitatud, et kuna vana kaitsesord ei reguleerinud lõkketegemist, siis (looduskaitseaduse § 91 lg 4 ja § 31 lg 11 järgi) võib praegu lõket teha ettevalmistamata ja tähistamata kohas vaid kaitselaalal valitseja nõusolekul. Käesoleva määruse eelnõuga sooviti seda sätet leevendada. Arvestades asjaolu, et selle regulatsiooni vastu on veelgi huvi tuntud, siis sõnastati säte ringi: kaitselaalal on lubatud lõkke tegemine kohas, mis on kaitselaalal valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud ja tähistatud, õuemaal ning kaitseseeskirjaga lubatud töödel, muul juhul kaitselaalal valitseja nõusolekul. Selgitatud, et kaitseseeskirja eelnõu §-s 6 on nimetatud vajalike töödena maastikuvaadete avamist ja poollooduslike koosluste hooldamist. Kuna maaomaniku maal pole inventeeritud poollooduslikke kooslusi, siis see säte teda ei puuduta. Kirjeldatud, et maastikuvaadete avamise teemat käsitletakse kaitseskorralduskava koostamise käigus. Selle raames võidakse teha ettepanek vaadete avamiseks ning sellisel juhul lepatakse maaomanikuga kokku, kas ta soovib ise vaadete avada või lubab riigi esindajal seda tööd teostada riigi kulul.
87901:001:0746, Ever Invest OÜ	Arvata kaitsela koosseisust tervikuna välja kinnistu 87901:001:0746, kuna kaitsela piir ulatub ainult mõnisaada m ² põllumaale ja ei oma olulist mõju kaitsstavate liikide elutingimustele.	Arvestatud. Kinnistu lõunaots jääb riivamisi kaitselaale. Põhikaardil nähtav rohumaa on tegelikult haritav maa. Kaitseluste liikide leiukohti pole ja kinnistu hõlmamine ei anna kaitselaale midagi juurde. Siin on võimalik ühitada kaitsela piirkatastri piiriga.
70801:001:0356, osaühing Reteera	Ettepanek muuta sõnastust selgemaks seletuskirjas lk-19	Arvestatud. Muudetakse sõnastust: „Kaitsela piiride muutmisel tuleb arvestada, et samaaegselt tuleb muuta ka määrust „Hoiaulade kaitsela

	seoses Palomõisa oja hoiuala piiri muutmisega.	võtmine Põlva maakonnas”, millega korrigeeritakse Palomõisa oja hoiuala põhjapiiri, nii et see jätkuvalt piirneks kaitsealaga.” Muudatus puudutab Sabali ja Oja suu-Metsa kinnistuid.
87901:001:0462, maaomanik	Minu vanavanemate maa ostumüügi lepingus ei ole kirjas, et Keskkonnaamet oleks ostu finantsiliselt toetanud. Pole Keskkonnaametile sellel maal midagi toimetada ja valitseda. Ma saan ise hakkama! See on minu kindel seisukoht ja palun sellega arvestada.	Selgitatud, et Eesti Vabariigi põhiseaduse § 5 järgi on Eesti loodusvarad ja loodusressursid rahvuslik rikkus, mida tuleb kasutada säästlikult. Võhandu jõe ürgoru maastikukaitseala territoorium on olnud looduskaitse all 1964. aastast. Kaitseala õigusliku järjepidevuse kohta saime kinnitust 2019. a ekspertorganisatsiooni SA Keskkonnaõiguse Keskuse juristilt. Keskkonnaameti hinnangul väärivad kaitseala jätkuvalt riiklikku kaitset. Määrusega kehtestatakse kaitse all olevale alale kehtivate õigusaktide kohane optimaalne kaitsekord. Kaitsekorra uuendamine tagab väärtusliku maastiku kaitse ning võimaldab kogu kaitseala sobivalt majandada. Veel selgitatud kaitseala valitseja rolli, milleks on tegutsemislubade andmise otsustamine ja tingimuste seadmine, looduskaitse tegevuste korraldamine, kaitstava objekti nõuete täitmise jälgimine ja järelevalvetegamine vastatud õigusrikkumistest.
87901:001:0889, maaomanik	Punni talu piires ühildada kaitseala piir kas metsa piiriga või Natura 2000 piiriga.	Ei arvestatud. Kirjeldatud, et algusest peale on lähtutud sellest, et alal esineb kaitseväärtusi suuremal alal kui Natura ala ning need pole pelgalt seotud kaitsealuste liikide ja elupaikadega, vaid alal teeb väärtuslikuks erinevate loodus- ja kultuuripärandi komponentide esinemine ja põimumine. Selgitatud asjaolusid, mida piiritlemisel on arvestatud, sh maastikulist eksperti hinnangut. Arvamuses viidati ka põhimõttele, et võimalusel jäetakse vähem väärtuslikud alad (põllud) ja õuealad kaitsealast välja, ning küsiti, miks ei rakendata seda Punni talu puhul. Selgitatud, et kaitseala piirile jääb veel teisigi õuealasid ja põllumaid. Selles osas, kus eksperdid maastikuväärtusi ei näinud, otsustati õuealad ja põllumaad kaitsealast välja arvata. Kaitseala suurendamise ettepaneku puhul tuli aga leida kompromiss. Seega lähtuti piiritlemisel ürgoru lähiümbruse kompaktsusest ja kõrgest väärtusest, seda nii loodus- kui kultuurmaastiku mõistes. Keskkonnaameti hinnangul omab Punni kinnistu kõrget maastikulist väärtust ja annab panuse ala terviklikkusele.
Maaomanike ühine pöördumine 87901:004:1153, 87901:004:0001, 87901:004:1031, 87901:004:0991, 87901:004:1028, 87901:004:1035, 87901:001:0738, 87901:001:0716, 87901:001:0868,	Ühildada kaitseala piir Natura 2000 piiriga. Ollakse seisukohal, et kui kaitseala on suurem kui Natura ala, siis see ei aita kaasa kaitse-eesmärkide saavutamisele. Märgitakse, et ei saada kasutada ja käsutada omandit oma äranägemise järgi ning raskendatakse majandustegevust. Mainitakse, et piirangud pole piisavalt	Ei arvestatud. Selgitatud Natura alade ja siseriiklike kaitsealade erinevust lähtuvalt kaitse-eesmärkidest. Kirjeldatud, et Keskkonnaamet on algusest peale lähtunud teadmisest, et alal esineb kaitseväärtusi suuremal alal kui Natura 2000 alal ning need väärtused pole pelgalt seotud kaitsealuste liikide ja elupaikadega, vaid siseriiklikult on alal suur maastikuline väärtus. Lisatud, et Põlvamaa maakonnaplaneeringu „Asustust ja maa kasutust suunavad keskkonnatingimused” järgi kuulub Võhandu jõe

87901:001:0712, 87901:001:0889, 87901:001:0003, 87901:001:0091, 87901:001:0083, 87901:001:0230, 87901:001:0103, 70801:001:1045, 87901:001:0059, 70801:001:1044.	põhjendatud ja pole aru saada, miks on tarvis nii suurt maastikukaitseala. Märgitakse, et kaitse-väärtused saavad säilida koostöös maaomanikega ning mida vähem on erinevaid piire ja piiranguid, seda tõenäolisemalt peetakse neist kinni. Ei nõustuta määruse eelnõu §-s 6 nimetatud tööde kohustamisega.	ürgorg I tähtsusklassi ja on kõrge maakondliku tähtsusega ala. Samuti peetakse Räpina valla üldplaneeringu eelnõu (jaanuar 2022) kohaselt oluliseks maakonnaplaneeringuga määratud väärtuslike maastike, sh Võhandu jõe ürgoru säilimist. Ka maastikuekspertid on välja toonud, et Võhandu ürgorg on Eesti mõistes oluline, suure väärtuste hulga ja peaks ka edaspidi olema kaitse all („Ekspert hinnang Võhandu jõe ürgoru maastikuliste väärtuste välja selgitamiseks ning välispiiri ettepanek ala väärtusi arvestades”, AB Artes Terrae OÜ, 2018). Piirangute ja majandustegevuse osas selgitatud, et kaitse-eeskirja eelnõu kohaselt on eesmärk säilitada välja kujunenud maastikumuster läbi traditsioonilise maakasutuse jätkamisega. Soositakse niitude hooldamist ja põldude pidamist aladel, kus seda praegu tehakse. See väldib ala võsastumist ja metsastumist. Metsa majandada väikesemahuliselt, nagu seda on tehtud talumetsades. Ehitamisel säilitada alale iseloomulik asustusstruktuur. Ehk piirangud on kavandatud nii, et elanikud saaksid oma ta vaprast elutegevust jätkata. Sihtotstarbelist maakasutust piiratud ei ole. Selgitatud, et kaitse-eeskirja eelnõu §-s 6 on nimetatud vajalike töödena maastikuvaadete avamist ja poollooduslike koosluste hooldamist ning selle sätte mõte on võimaldada kaitsealal neid töid teostada ja toetusi küsida. Kuna kaitsealal on inventeeritud poollooduslikke kooslusi ja probleemiks on vaadete kinnikasvamine, siis on need vajalike töödena välja toodud. Poollooduslike koosluste säilimiseks määratud vajaliku töö tegemiseks makstakse loodushoiutoetust, mida on õigus taotleda kinnisasja valdajal. Kirjeldatud, et maastikuvaadete avamise teemat käsitleme kaitsekorralduskaava koostamise käigus. Selle raames võidakse teha ettepanek vaadete avamiseks ning sellisel juhul lepitaakse maaomanikuga kokku, kas ta soovib ise vaadet avada või lubab riigi esindajal seda tööd teostada riigi kulul.
87901:004:1028, maaomanik	Segadus seoses mõistega „kaitseala valitseja”. Ettepanek rahvaürituste korraldamiseks vaid maaomaniku loal ning lubada viibida eramaalja -metsasaainult kokkuleppel omanikuga.	Selgitatud kaitseala valitseja rolli, milleks on tegutsemislubade andmise otsustamine ja tingimuste seadmine, looduskaitse tegevuste korraldamine, kaitstava objekti nõuete täitmise jälgimine ja järelevalve teavitamine avastatud õigusrikkumistest. Ei arvestata. Selgitatud, et looduskaitsealade alusel saab rahvaürituste korraldamist kaitse-eeskirjaga reguleerida vaid ettevõtmistamata kohas. See tähendab, et ettevõtmistatud kohas piiranguvõõndis on rahvaüritused looduskaitsealade alusel lubatud (nt õuealadel). Lisatud juurde, et kui rahvaüritus toimub väljaspool selleks ettevõtmistatud kohti ehk siis

		maastikul ja ületatakse 50 osalejaga piirarvu, on Keskkonnaametil võimalus seada tingimusi ürituse korraldamiseks: nõuda parkimise korraldamist, käimlate paigaldamist, prügikoristamist jmt. Tingimuste seadmine on oluline, et ala kaitseväärtusi ei kahjustataks. Antud teada, et võõralmaatükil viibimist reguleerib keskkonnaseadustiku üldosa seaduse § 32.
	Rahulolematus telkimise sätte osas.	Ei arvestata. Viidatud, et telkimist võõralmaatükil reguleerib keskkonnaseadustiku üldosa seaduse § 35, mis on sarnane võõralmaatükil viibimise põhimõtetega. Märgitud, et kaitseväärtustest lähtuvalt pole telkimise piiramine alalvaja.
	Rahulolematus, et ei piirata kalapüüki ja jahipidamist.	Ei arvestata. Selgitatud, et kaitse-eeskirjaga piiratakse tegevusi, mis kahjustavad ala kaitse-eesmärke. Üldist kalavarude kaitset reguleeritakse kalapüügieeskirjaga. Riikliku keskkonnaseire allprogrammi 2019. aasta aruande „Jõgede hüdrobioloogiline seire ja uuringud” järgi on kalastiku seisundit hinnatud aastati heaks kuni kesiseks. Kesised seisundihinnangud pärinevad aastatest, kus jõe veetase on olnud madalseisust oluliselt kõrgem ning püügitingimused olid seetõttu ebasoodsad. Seirepüügil 2019. a registreeriti 14 kala liiki. Kalapüügieeskirjast rangemate piirangute seadmine pole põhjendatud. Jahinduse osas selgitatud, et jahipidamisele seatakse kaitse-eeskirjaga täiendavaid piiranguid vaid juhul, kui jahipidamine ohustab ala kaitse-eesmärke. Kaitsealal puuduvad liigid, keda jahipidamine kahjustaks, seepärast pole kaitse-eeskirjaga lisa piiranguid seatud. Jahieesmärgiks on sageli kahjustuste ennetamine nii metsale kui põllumajandusele. Eestis on kaitsealadel palju eramaaomanikke ning seetõttu tuleb tagada, et kahju oleks minimaalne. Jaht on ka osa maaelust ning selle võimaldamine tagab traditsioonide jätkumise ning tegevusala de mitmekesisuse. Juhitud tähelepanu, et maaomanikul on õigus jahiseaduses sätestatud ulatuses seada tingimusi oma maal jahipidamiseks.
	Viidati probleemidele seoses Võhandu jõel paiknevate paisudega.	Teatatud, et Keskkonnaamet on nende probleemidega kursis ja tegeleb asjaga oma pädevuse piires. Tunnistatud, et kalastiku jaoks on paisud oluliseks negatiivseks mõjuteguriks, teisalt märkitud, et nende probleemide lahendamine pole antud kaitse-eeskirjaga võimalik. Lisime veel, et paisude negatiivset mõju kaitse-eesmärgiks seatud elupaigatüübile jõed ja ojad analüüsitaakse kaitsekorralduskavas.
	Ettepanek selgitada välja looduse taluvuse piir seoses Võhandu maratoniga.	Antud teada, et selle küsimusega tegeletakse kaitsekorralduskava koostamise käigus.

	Ei näe halba metsloomade söötmisel.	Selgitatud, et jahiulukite lisa söötmise all on silmas peetud ulukitele spetsiaalse lisa söödakohtade rajamist. Üldiselt ei ole kaitsealadel lisa söödakohtade rajamine asjakohane ja need on mõistlik rajada väljapoole kaitseala. Söödakoha olemasolu ja aktiivne kasutamine võib suurendada ala liigset talletamist näiteks kaitsealuste taimede kasvukohas.
87901:001:0501, maaomanik	Küsi, miks on vaja kahte kaitseala, Natura ja ürgorg ning tehti ettepanek kaitseala ühildamiseks Natura alaga. Kirjeldati, et maa tagastamisel pole tehtud märget, et tegu oleks looduskaitsealuse maa. Ollakse seisukohal, et tegu on uue kaitseala moodustamisega ja vastavalt sellele tuleb alustada uue kaitseala moodustamisega, mitte olemasoleva uuendamisega. Selguse mõttes soovitakse moodustada Natura piiresse jääv kaitseala, et ametnikud ja maaomanikud saaksid aru, millised piirangud kehtivad. Viidati vastuolule geoloogide arvamuses ja eelnõus. Tehti ettepanek täiendada paljandite kaitset käsitlevat osa ja toetuda ekspertide arvamusele. Soovitati teha koostööd Eesti geoloogia teenistusega. Ettepanek avaliku hübriidkoosoleku korraldamiseks osalemisvõimalusega veebis ja jälgides covid-reegleid kohapeal.	Ei arvestatud. Selgitatud Natura alade ja siseriiklike kaitsealade erinevust lähtuvalt kaitse-eesmärkidest. Kirjeldatud, et Keskkonnaamet on algusest peale lähtunud teadmisest, et alalesineb kaitseväärtusi suuremalal kui Natura 2000 alal ning need väärtused pole pelgalt seotud kaitsealuste liikide ja elupaikadega, vaid siseriiklikult on alal suur maastikuline väärtus. Selgitatud, et Võhandu jõe ürgoru maastikukaitseala territoorium on olnud looduskaitse all 1964. aastast. Kaitseala õigusliku järjepidevuse kohta saadi kinnitust 2019. a ekspertorganisatsiooni SA Keskkonnaõiguse Keskuse juristilt. Keskkonnaameti hinnangul väärib kaitseala jätkuvalt riiklikku kaitset. Võhandu jõe ürgoru iseloomulikud maastikumustrid on tekkinud aastasadade jooksul ja need on väärtuslikud nii looduslikust, kultuurilis-ajaloolisest, rekreatiivsest kui ka esteetilisest aspektist. Määrusega kehtestatakse kaitse all olevale alale kehtivate õigusaktide kohane optimaalne kaitsekord. Kaitsekorra uuendamine tagab väärtusliku maastiku kaitse ning võimaldab kogu kaitseala sobival majandada. Kohalduvad looduskaitse kitsendused on ühesugused kogu kaitseala ulatuses, kaitstes ühtlasi ka Natura väärtusi, ning liigset segadust ei tohiks olla. Kirjeldatud, et osad paljandid võivad hooldust vajada (nt stratotüüpsed paljandid), teised jälgi mitte. Võhandu jõe ürgoru maastikukaitsealal kaitstakse paljandeid mitte ainult geoloogilisest aspektist, vaid ka elupaigana liikidele. Paljandite hooldamise vajaduse küsimusi arutatakse täpsemalt kaitsekorralduskava koostamise käigus, kaasaates erinevad huvigrupid, sh geoloogid. Märgitud, et see oli ainus ettepanek avaliku koosoleku korraldamiseks. Juhitud tähelepanu, et kõigil soovijail on olnud võimalus kahel korral arvamust avaldada: nii väljatöötamise kavatsuse kui kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise käigus. Lisatud, et esitatud ettepanekud ja küsimused on valdavalt sarnased väljatöötamise kavatsuse käigus laekunud seisukohtadega ning seetõttu ei näe suurt vajadust koosoleku pidamiseks. Antud teada, et koroona viiruse leviku kõige kõrgema punase taseme juures ei riski Keskkonnaamet korraldada suuremat kontaktset koosolekut. Samuti kirjeldatud, et

		Keskkonnaamet ei pea vajalikuks korraldada veebikoosolekut, nähes inimeste erinevat võimekust ja võimalusi veebis osalemisel. Samas pakutud välja võimalus kohtumisteks väiksemate huvigruppide kaupa. Paluti huvist teada anda 19. jaanuariks, kuid ettepanekut ei esitatud.
87901:001:0822, 87901:001:0823, 87901:001:0824, 87901:001:0825, 87901:001:0826, maaomanik	Ei nõustuta määruse eelnõu §-s 6 nimetatud tööde kohustamisega.	Selgitatud, et kaitse-eeskirja eelnõu §-s 6 on nimetatud vajalike töödena maastikuvaadete avamist ja poollooduslike koosluste hooldamist. Kuna kaitsealal on inventeeritud poollooduslikke kooslusi ja probleemiks on vaadete kinnikasvamine, siis on need vajalike töödena välja toodud. Poollooduslike koosluste säilimiseks määratud vajaliku töö tegemiseks makstakse loodushoiutoetust, mida on õigus taotleda kinnisajaja valdajal. Seega pole eesmärk maaomanikku kohustada. Kirjeldatud, et maastikuvaadete avamise teemat käsitletakse kaitsekorralduskava koostamise käigus. Selle raames võidakse teha ettepanek vaadete avamiseks ning sellisel juhul lepatakse maaomanikuga kokku, kas ta soovib ise vaadet avada või lubab riigi esindajal seda tööd teostada riigi kulul.
MTÜ Eesti Metsa Abiks	Ettepanek täiendada kaitse-eesmärkide nimekirja vanade metsade ning Natura elupaikade 9010*, 9080*, 91D0* ja 91E0* kaitsmisega. Viidatakse eelnõu vastuolule loodusdirektiiviga: loodusdirektiivi artikli 6 lõike 2 kohaselt peab Eesti võtma vajalikke meetmeid, et vältida kaitsealadel looduslike elupaikade ja liikide elupaikade halvenemist ning selliste liikide häirimist, mille kaitseks alad on määratud, kuivõrd selline häirimine võib oluliselt mõjutada käesoleva direktiivi eesmärkide täitmist.	Ei arvestata. Märgitus, et kaitsealal on Eesti Looduse Infosüsteemi kantud Natura metsaelupaigad vanad loodumetsad (9010*), lammimetsad (91E0*) ning soostunud ja soolehtmetsad (9080*), tegu on väiksemate elupaigalaikudega hajali üle kogu kaitseala. Kirjeldatud, et elupaikade seisundid on varieeruvad ja sidusus teiste metsamassiividega kesine, mis tuleneb piirkonna maastikulisest varieeruvusest. Seepärast pole metsaelupaikade eraldi kaitse-eesmärgiks seadmine Võhandu jõe ürgoru maastikukaitsealal perspektiivne. Veel selgitatud, et arvestades aprillis 2014. a Euroopa Komisjoni antud viimast piisavushinnangut, on Eesti Natura 2000 võrgustiku loodusdirektiivi II lisa liikide ja I lisa elupaigatüüpide osas pindalaline kaitsus piisav. Kuna Natura 2000 võrgustikku kuuluval Võhandu jõe ürgoru loodusalal ei kaitsa vastavaid elupaigatüüpe, ei oodata sellelt alalt panust nende elupaigatüüpide seisundi parandamiseks. Märgitud, et metsaelupaikade ja metsaliikide osas on Natura 2000 võrgustikus alasi piisavalt, seega vajadust uusi alasid esitada või olemasolevate alade eesmärke muuta ei ole. Teatud, et keskendutakse metsaelupaikade kaitsele teistel kaitsealadel. Lisatud, et Keskkonnaameti hinnangul puudub sellise lähenemise korral vastuolu loodusdirektiiviga. Kirjeldatud, et antud kaitseala keskseks väärtuseks on nii loodus- kui kultuurmaastik, mis on kujunenud traditsioonilise inimtegevuse tagajärjel. Siinsed väärtused pole pelgalt seotud kaitsealuste liikide ja elupaikadega, vaid alateeb väärtuslikuks just erinevate komponentide

	esinemine ja põimumine. Ajaloolistele kaartidele tuginedes on maastikueksperdid hinnanud, et Vöhandu jõe ürgoru vanimad niidud on olnud kasutuses mitu sajandit, seejuures rohkem kui sajandivanune asustusstruktuur ja sellega seotud teedevõrk on maastikus säilinud tänini („Eksperthinnang Vöhandu jõe ürgoru maastikuliste väärtuste välja selgitamiseks ning välispiiri ettepanek ala väärtusi arvestades”, AB Artes Terra e OÜ, 2018). Vöhandu jõe ürgoru piirkond on väärtusliku maastikuna esile toodud ka Põlvamaa maakonnaplaneeringus „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused” ja Räpina valla üldplaneeringu eelnõus (jaanuar 2022), mille kohaselt kuulub Vöhandu jõe ürgorg väärtuslike maastike I tähtsusklassi ja on kõrge maakondliku tähtsusega ala. Täpsustatud, et kaitse-eeskirja eelnõu peamine eesmärk on, et kaitseala säilib ja välja kujunenud maastikumuster. Maastikuliste väärtuste säilitamiseks tuleb jätkata senist maakasutust, st niitu niita ja põldu pidada aladel, kus seda praegu tehakse, vältida tuleb võsastumist ja metsa teket. Metsa majandamisel metsana säilib ka metsa ala, raiutud metsa asemele kasvatatakse uus mets. Seega, kui jätkub senine põllu- ja metsamajanduslik maa majandamine, säilib ka iseloomulik asustusstruktuur.
Ettepanek mitte arvata kaitseala välja kõrge loodusväärtusega alasid, mis on praegu Vöhandu jõe ürgoru MKA sees, aga mis uue plaani kohaselt kaotavad täielikult kaitse. Tehakse ettepanek kasutada ekspertiisi ettepanekuid ja MTÜ EMA poolt 2019. aastal tehtud ettepanekuid piiride osas.	Ei arvestata. Kirjeldatud, et senine 300-meetrine kaitseala piir on mehaaniline piiritus eelkõige jõe ja selle kallaste kaitseks ning ei arvesta väärtuste või nende puudumisega lähialal. Selgitatud, et Keskkonnaameti ülesanne on leida kompromiss erinevate osapoolte vahel ning eelnõukohase piiriga on püütud leida tasakaal erinevate väärtuste kaitseks. Märgitud, et piiri sisse on hõlmatud Vöhandu jõe ürgoru keskjooksu kõige kompaktsemalt paiknev loodus- ja kultuurmaastik.
Väidetakse, et pole loogiline argument „Looduskaitsete väärtuste paiknemine ja kaugus jõest on realsuses erinevates lõikudes erinev”.	Selgitatud, et lausega „Looduskaitsete väärtuste paiknemine ja kaugus jõest on realsuses erinevates lõikudes erinev” on Keskkonnaamet silmas pidanud seda, et näiteks Leevi-poolne kaitseala lõik, kus toimub jõearsete eramaade intensiivne hooldus ja seetõttu on vaesestunud looduslik taime- ja loomastik, ei oma võrreldavat kaitseväärtust kaitseala kesk- ja kirdeosas, kus ala looduslikkus ja maastiku ilmestatus mitmekesisemalt välja tulevad.
Viidati, et arusaamatuks jääb seletuskirjas lause „Jõelõigu pikkus jääb endiseks”, sisu.	Vastatud, et lausega „Jõelõigu pikkus jääb endiseks”, on mõeldud seda, et nii nagu varem, siis ka nüüd puudutab kaitseala 12 km pikkust jõelõiku ja selle ümbrust.
Mainiti, et eelnõu seletuskirjas küll mainitakse ekspertiisi, aga	Täiendatud eelnõu seletuskirja.

	ei põhjendata, miks ei järgita ekspertiisi soovitusi piiri osas. Märgitakse, et kaitseala pindala vähendamine on vastuolus Euroopa elurikkuse strateegiaga. Põhjendusena toodi, et Euroopa Liidu elurikkuse strateegia eesmärk on kaitsta 30% maismaad ja 30% mereala, eriti loodus- ja põlismetsasid, mida tuleb rangelt kaitsta. Ettepanek kasutada kaitseala piiritlemisel ekspertiisi ettepanekuid ja MTÜ EMA eelnevaid ettepanekuid kaitseala laiendamiseks. Lähtuda esmajärjekorras Eesti looduse ja maastiku kaitsest, mitte erinevate huvigruppide arvamusest. Ühtlasi tehti ettepaneku kogu maastikukaitseala kõrge kaitseväärtuse tõttu arvata Natura 2000 võrgustiku alaks ehk laiendada olemasolevat loodusaala. Põhjendusena toodi, et Natura 2000 aladel on välja kujunenud toetuste süsteem, nii saavad omanikud hüvitist metsa ja põllu majandamise piirangute eest ja seda ka Euroopa Liidu vahenditest. Ettepanek arvata kõrgete loodusväärtustega alade kaitse, mis on kavatsuse järgi piiranguvõõndis, sihtkaitsevõõndisse, sealhulgas tingimusega, et on lubatud raiuda kinnistul 3 tm/ha küttepuud aastas. Tuginedes Keskkonnaagentuuri aruandele „Ülevaade loodusdirektiivi metsaelupaikade seisundist (2013–2018)” väidatakse, et hoiualaade ja kaitsealade piiranguvõõndide režiim ei taga metsaelupaikade säilimist.	Ei arvestata. Euroopa elurikkuse strateegiaga ja selles püstitatud eesmärkide osas märgitud, et nendega tegeletakse riigisiselt tervikuna, samaselt metsade range kaitse küsimusega. Nimetatud protsendid käivad kogu Euroopa Liidu kohta ning edaspidi lepatakse protsendid kokku eraldi ka riikide põhisel. Lisatud, et Võhandu jõe ürgoru maastikukaitseala potentsiaal loodus- ja põlismetsade kaitseks on maastiku mosaiksuse tõttu väike. Selgitatud, et kaitseala piiri ja kaitsekorra ajakohastamisel on lähtunud põhimõttest, et piirata tuleb nii palju kui vajalik ja nii vähe kui võimalik. Teatatud, et ei saa mööda vaadata asjaolust, et sinne loodus- ja pärandmaastik on välja kujunenud igapäevase traditsioonilise elutegevuse ja arengu tulemusel ning eesmärk on, et kaitsealal jätku taavapärane maakasutus ning see on saavutatav läbi hea koostöö maaomanikega. Lisatud, et kuna kaitseala asub 97% ulatuses eramaal, siis peetakse vajalikuks ka maaomanikega arvestamist ning piiri kujunemisel tuleb teha kompromisse. Mainitud, et Keskkonnameti väljapakutud piiri lahendusega säilib kaitseala keskse väärtusena ürgorg ning ürgoruga seotud Natura väärtused (jõgi, paljandid, poollooduslikud kooslused). Korratud üle, et kaitsealal on küll inventeeritud metsaelupaikad, kuid nende seadmist kaitse-eesmärgiks pole Keskkonnamet pidanud perspektiivseks ning keskendub nende säilitamisele teistel kaitsealadel. Kirjeldatud, et Võhandu jõe ürgorus on tuvastatud esinduslik kollase kiviriku kasvukoht, mis on soodsas seisundis. Kollane kivirik on loodusdirektiivi teise lisa nimistus ja see on lisatud kaitse-eesmärgiks. Kasvukoht jääb loodusaalale. Rohkem loodusdirektiivi liike kaitsealale ei esine, seega pole vajadust Natura ala laiendamiseks. Märgitud, et maastikukaitse on siseriiklik eesmärk. Ei arvestata. Selgitatud, et ettepaneku osas muuta piiranguvõõnd sihtkaitsevõõndiks on Keskkonnamet seisukohal, et siinsed metsad on küll suhteliselt vanad, omades kõrget ökoloogilist väärtust, kuid pole selle ala puhul peamine kaitse-eesmärk. Samuti ei leidu kaitsealaliike, kelle kaitseks oleks tarvis kehtestada sihtkaitsevõõndi režiimi. Teatatud, et optimaalsete raiepiirangute seadmise eesmärgil oleme teinud metsaregistri andmetel põhinevaid raievanuste ja langisuuruse mõju analüüse. Metsade majandamisel säilib metsamaa ja asemele kasvab uus mets. Sellega ei kaasne kõlvikumuutusi. Teatatud, et üheselt ei saa väita, et raiepiiranguid leevendatakse. Seni on küll lageraied olnud keelatud, teisel on lubatud
--	--	---

	Sihtkaitsevööndirežiimi põhjendamiseks on eelnõu seletuskirjast ja eksperthinnangust välja toodud metsakaitset toetavad argumendid. Arvatakse, et kavandatud piirangud mõjuvad (turberaie kuni 2 ha, lageraie kuni 0,5 ha, lageraie hall-lepikutes 1 ha) negatiivselt metsadele ja maastikule. Mainitakse, et hetkel on lageraie keelatud ning ei mõisteta, miks Keskkonnaamet on otsustanud lageraie nüüdsest lubada ja leevendada raie piiranguid. Kirjeldatakse, et VEPidel on tihti väga kõrged loodusväärtused ning on eba loogiline, et need ei ole kaitsealal kaitstud. Ettepanek muuta piiranguid rangemaks, nii nagu seda võimaldab looduskaitseaduse § 31: keelata uuendusraie; keelata biotsiidide, taimekaitsevahendite ja väetiste kasutamine piiranguvööndis; keelata uute maaparandussüsteemide rajamine.	olnud turberaieid kuni 5 ha suuruse langina. Märgitud, et maastikku sobitumise eesmärgil keelatakse turberaieid veerraie, kuna need on oma olemuselt pikad kitsad lagedad koridorid, mis looduses häirivalt silma jäävad. Selle asemel on välja pakutud 0,5 ha suuruste lageraie võimaldamine. Veerraie kahjuks kõneleb asjaolu, et soodsa tingimuste kokkulangemisel võib selle pinda osutada suuremaks kui lubatud lageraie lank. Kirjeldatud, et väikesemahulise uuendusraie on aja loolisel kuulunud talumetsade majandamise juurde ning see ei ohusta kaitse-eesmärkide saavutamist. Näitena võib tuua veel raievanuste tõstmise ja säilikuude jätmise kohustuse 40 tm/ha. Selgitatud, et need teenivad nii ökoloogilisi kui maastikuilme säilimise huve. Nõustutud, et vääriselupaigad omavad küll kõrget loodusväärtust, kuid juhitud tähelepanu, et hetkel kehtib kord, mille järgi nende kaitse eramaal on vabatahtlik. Märgitud, et uuendusraie eelnõus toodud tingimustel ei sea ohtu kaitse-eesmärkide saavutamist. Biotsiidide, taimekaitsevahendite ja väetiste kasutamise ning maaparandussüsteemide rajamise osas jääb Keskkonnaamet samale seisukohale, nagu kirjeldatud välja töötamise kavatsuse avalikustamise käigus saadud 20.11.2019 nr 7-4/19/15054-23 vastuskirjas. Viimases on selgitatud, et biotsiidide, taimekaitsevahendite ja väetiste kasutatakse peamiselt intensiivselt majandatavatel põldudel, mis jäävad jõest ja ürgorust kaugemale, samuti jääb põldude ja jõe vahele puhvrina ürgoru nõlvu kattev mets. Samuti kuna Võhandu jõe ürgoru metsad ja põllud asuvad valdavalt ürgoru kõrgematel pinnavormidel (kõrged kaldapealsed ja oru nõlvad), siis puudub seal ka tõsisem kuivendamise vajadus, seepärast ei peeta põhjendatuks lausa lise keelu seadmist uute maaparandussüsteemide rajamisele.
--	--	--

10. novembril 2025.a tehti Kliimaministeriumis otsus, et kaitseala laiendatakse ainult juhul kui maaomanik on selle muudatusega nõus. Kokku saadeti kirjad uuesti 25 katastriüksuse maaomanikule, kelle maad võimalik kaitseala laiendus puudutas ja küsiti arvamust piirimuudatuse kohta. Kirjad saadeti rahvastikuregistris märgitud e-posti aadressile või selle puudumisel tähtitud postiga rahvastikuregistris märgitud elukoha aadressile. Saadud tagasiside tulemusel ei loobunud kaitseala laiendamisest ühe kinnistu osas, mille maaomanik oli laiendusega nõus. Ülejäänud piirimuudatused tehti maaomaniku nõusolekul ainult kaitseala piiritlemise loogikast lähtuvalt ja olid marginaalsed. Ettepanekuid esitati ka praegu kaitse all oleva ala piiri kohta, aga selles osas valdavalt ei olnud võimalik arvestada.

Tabel 2. Esitatud seisukohad ja ettepanekud piirimuudatuste kohta

Seisukoha esitaja	Seisukoht ja ettepanek	Tulemus
87901:004:0090 maaomanik	Kinnitas tel teel, et on nõus muudetud piiriga. (Laiendusega oli samuti nõus.)	Laiendus jäi välja
87901:004:1028, 87901:004:1035 maaomanik	Uue piiri osas arvamust ei avaldanud. (Laiendusega ei olnud nõus.)	Laiendus jäeti välja, korrigeeriti ainult piiri.
87901:001:0225 maaomanik	Uue piiriga on nõus (Laiendusega ei olnud nõus.)	Laiendus jäi välja
87901:001:0015 maaomanik	Ettepanek, et õueala servas asuv puuderida jääks kaitseala territooriumilt välja (Laiendusega ei olnud nõus ja esitas siis ettepaneku, et kaitseala võiks piirduda Varestes külas ürgoru kaldapealse ülemise joonega. Selgitati, et kitsam kaitseala piir (sh Natura looduseala piir) ei võimalda kaitsta ega esile tuua (väärtustada) Võhandu jõe ürgoru ümbruses säilinud pärandkultuurmaastikku (ürgoru nõlvadel on säilinud ajalooline maakasutus ja asustusstruktuur).	Arvestatud. Vahetult õueala servas asuvat puuderida võib antud juhul lugeda õueala osaks.
87901:004:1031 maaomanik	Ei nõustunud, et kehtiv kaitseala piir kulgeks mööda katastripiiri. Ettepanek: kaitseala piir planeerida nii, et kaitseala territooriumile ei oleks hõlmatud elumaja, põllu- ja metsamaad. (Laienduse osas esialgu arvamust ei avaldanud. Piiri selguse huvides 0,42ha suurusest laiendusest kinnistu osas ei loobutud -uus piir oli planeeritud mööda katastripiiri.)	Arvestatud osaliselt. Kaitseala piiri vähendatud nii, et tee ja Virasuu vaheline ning tee ja õueala vaheline põllumaa jäävad kaitseala territooriumilt välja. Selgitatud, et planeeritava piiriga on veel võimalik osaliselt tagada Himmiste külas säilinud pärandkultuurmaastiku (sh asustusstruktuuri), kaitseala väärtustele vajaminevat puhverala ja alaterviklikkust. Katastriüksus omab maastikukaitselist väärtust, sest on koos Teiste Võhandu jõe äärsete aladega näide hästi säilinud kultuurmaastikust ja asustusstruktuurist. Lisaks jääb katastriüksusele osaliselt Võhandu jõe ürgoru madal lisaorg (terviklikult seda enam ei kaitsta, sest vastuseisu tõttu on loobutud kaitseala laiendustest). Kõige olulisemaks väärtuseks on aga ikkagi Võhandu jõe koos selle järskude nõlvadega. Kaitseala territooriumile jäävad metsa, rohu-, põllu- ja elumaa on tihedalt seotud Võhandu jõe ürgoru ja Võhandu jõe seisundi säilimisega. Järskudel ürgoru nõlvadel teostatav põllumajanduslik- või metsamajanduslik tegevus aga ka ehitustegevus võivad ohustada ürgoru nõlvaid, liivakivipaljandeid, koopaid aga ka jõge ja seeläbi ka kaitsealuste liikide elupaiksid. Hõlmates kaitseala territooriumile alad, mis moodustavad puhvri kaitseala väärtustele on Keskkonnametil võimalik ennetada või ära hoida tegevust mis väärtusi võiks ohustada. Keskkonnameti eesmärk ei ole keelata tegevusi vaid leida lahendus inimtegevusele nii, et ei kahjustataks säilinud loodus- ja maastikuväärtuseid. Varasemalt on juba kultuurmaastiku arvelt kaitseala territooriumi

	Jätakuvalt vastu (vestlus telefoni teel peale välja läinud kirja). Soovis avalikku arutelu Leevil. Ei mõista, mis väärtus tema kinnistul ja õuealal on, kaitseala piir võiks kulgeda jõe serva mööda.	vähendanud (võrreldes AB Artes Terrae OÜ 2018.a koostatud eksperthinnanguga) ning seda on tehtud ka nüüd, et kaitseala laienemine eramaadele ei toimuks põhiliselt maastikuliste väärtuste kaitsest lähtuvalt. Selgitatud (telefoni teel), et hetkel oli planeeritud läbirääkimised kaitseala välispiiri osas vaid nendes kohtades, kus oli plaanis eramaadele laienemine. Eramaaadele laienemise saab toimuda vaid maaomanike nõusolekul. Ning lähtuvalt vastuseisust otsustati hoopis, et loobutakse laiendustes. Kaitseala piiri laiemalt ei plaanita muuta, vaid eesmärk on peale pikaksveninud menetlusprotsessi lõpuks kinnitada väärtuste kaitseks vajalik kaitsekord. Avalikku arutelu ei ole plaanis korralda. Uuesti maaomanikuga telefoni teel ühendust ei õnnestunud saada et asja uuesti selgitada ja anda teada lõplikust otsusest avaliku arutelu osas -ei korraldata. Helistatud mitmeid kordi rahvastikuregistris märgitud numbrile ja numbrile millelt helistati Keskkonnaametile. Maaomanik pole ise ühendust võtnud.
87901:001:0889 maaomanik	Nõus (õueala jääb kaitseala territooriumilt välja), kuid eelistaksid jätkuvalt Varestes külas MKA piiri viimist metsa servani või selle ühildamist Võhandu jõe ürgoru loodusaala (Natura ala) piiriga. (Laienduse osas esialgu arvamust ei avaldanud.)	Selgitatud, et Võhandu jõe ürgoru loodusaala (Natura ala) piiriga ühildamist jätkuvalt ei pooldata, kuna Natura loodusaala piir ei võimalda kaitseala esile tuua (väärtustada) Võhandu jõe ürgoru ümbruses säilinud pärandkultuurmaastikku (ürgoru nõlvadel on säilinud aja looline maakasutus ja asustusstruktuur). Varestes külas, õuealade väljajätmisega, jääb MKA territooriumilt välja küll väärtuslikku säilinud asustusstruktuuri, kuid lähtuvalt maaomanike soovist ei toimu kaitseala laienemist. Planeeritava piiriga on veel võimalik osaliselt tagada Varestes külas säilinud pärandkultuurmaastiku, kaitseala väärtustele vajaminevat puhverala ja alaterviklikkust. Kaitsealale on planeeritud piiranguvööndi kaitsekord, ning see võimaldab katastriüksuste sihtotstarbelist kasutamist.
87901:001:0481, Metsatervenduse OÜ	Ettepanek, et terve katastriüksus oleks kaitsealal ja sihtkaitsevööndis.	Ei arvestatud. Selgitatud, et kaitse-eeskirja eelnõu kohaselt on Võhandu jõe ürgoru maastikukaitseala eesmärk säilitada välja kujunenud maastikumuster läbi traditsioonilise maakasutuse jätkamise. Kaitseala kaitsekord on planeeritud nii, et võimaldada niitude hooldamist ja põldude pidamist aladel, kus seda praegu tehakse, et vältida ala võsastumist ja metsastumist, metsa majandada väikesemahuliselt, nagu seda on tehtud talumetsades ning ehitamisel säilitada alale iseloomulik asustusstruktuur. Ehk piirangud on kavandatud nii, et elanikud saaksid oma tavapärasest elutegevusest jätkata, katastriüksuste sihtotstarbelist maakasutust piiratud ei ole. Kehtestatud piirangud ei võimalda metsa majandada sellises mahus ja intensiivsuses nagu osad maaomanikud sooviksid. Mets on rohkem

		kui lihtsalt koht kust teenida puidutulu. Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud metsa erinevate funktsioonidega. Üheks sooviks on olnud vältida metsa vanuselise struktuuri olulist nihkumist nooremate metsade poole. Samuti on oluline, et lagedad alad ei domineeriks ja säiliks maastiku metsane üldilme. Kehtestatud piirangud on vajalikud maastiku metsase üldilme ja bioloogilise mitmekesisuse säilitamise seisukohast. Kinnistule on küll inventeeritud Natura 2000 metaelupaiga tüübi kriteeriumitele (9010* ja 91D0*) vastavad metsaosad, kuid need asuvad väljaspool Võhandu jõe ürgoru loodusaala. Vastavalt Vabariigi Valitsuse korraldusele nr 615 ei ole Võhandu jõe ürgoru loodusaala eesmärgiks metaelupaiga tüüpide kaitse. Samuti pole kavats neid antud kaitsealal kaitse-eesmärkideks lisada. Kuna Võhandu jõe ürgoru loodusaala lei kaitsta metaelupaiga tüüpe, siis ei oodata sellelt alalt ka panust nende elupaiga tüüpide seisundi parandamiseks. Samadel põhjustel ei planeerita ka Võhandu jõe ürgoru maastikukaitsealal väljaspool loodusaala territooriumi Natura 2000 metaelupaiga tunnustele vastavate metsade kaitseks täiendavaid kaitsemeetmeid (sh sihtkaitsevööndi moodustamist). Teadaolevalt ei ole 87901:001:0481 katastriüksusel ka ühtegi I ega II kaitsekategooria liiki, kelle kaitseks oleks sihtkaitsevööndi moodustamine vajalik. Katastriüksusel ei ole metsi enam tükk aega majandatud, nad on kõrge keskmise vanusega ning kohati väga struktuurielementide (erinevas vanuses ja mõõdus lamapuitu, õõnsusi jms) rohke, pakkudes seeläbi elu- ja varjupaika erinevatele liikidele ning omades kõrget ökoloogilist väärtust, kuid see pole selle ala puhul peamine kaitse eesmärk. Võhandu jõe ürgoru peamiseks väärtuseks on mitmekülgne loodus- ja pärandkultuurimaastik. Mõistliku ja looduslähedane metsamajandamine samaselt sellele, kuidas ajalooliselt on talumetsasid majandatud (sh ka väikesemahulise uuendusraidega), ei ohusta kaitse eesmärkide saavutamist. Sihtkaitsevööndi loomine pole kaitseala peamisest kaitse-eesmärgist lähtuvalt vajalik. Maaomanikega võeti ühendust, et läbi rääkida kaitseala välispiir kulgemine, et eramaadele laienemine toimuks vaid maaomanike nõusolekul. 2021. a eeskirja avalikustamisel saadud tagasisidest ja 2026. a märtsi alguses küsitud tagasisidest lähtuvalt otsustati, et vastuseisu tõttu loobutakse kaitseala laiendamistest eramaadele. Kaitseala laiendamine Võhandu jõe ürgoru MKA osas eramaadele vaid juhul kui laiendus on marginaalne (seotud piiri kulgemise loogikast) ja maaomanik on sellega nõus. Teisi muudatusi kaitseala tsoneeringus ei olnud ja ei ole plaanis ka teha.
--	--	--

	Jätakuvalt ei mõista, miks ei moodustata sihtkaitsevööndit kui maaomanik soovib ise maa looduskaitseks ära anda. Avaldas arvamust, et üldiselt piiranguvöönd on maaomanikele kõige kehvem variant, sest piirangud on karmid ja toetused liiga väikesed. Sihtkaitsevööndis saaks kõrgemat toetust ja on võimalus ka maa riigile müüa. (Telefonivestluse kokkuvõtte)	Maaomanikega võeti ühendust vaid seetõttu et otsustada ära laienemised eramaadele. Konkreetset ettepanekut ei esitatud varasema eeskirja menetluse raames, sh avalikustamise perioodil. Mõistlik ja looduslähedane metsamajandamine samaselt sellele, kuidas ajalooliselt on talumetsasid majandatud (sh ka väikesemahulise uuendusraidega), ei ohusta kaitse eesmärkide saavutamist. Sihtkaitsevööndi loomine pole kaitseala peamisest kaitse-eesmärgist lähtuvalt vajalik.
87901:001:0001 maaomanik	Ei ole nõus (põhjendusi ei esitatud)	Jääb arusaamatuks, miks ei nõustuta planeeritava piiriga. Kas eelistatakse pigem varasemalt planeeritud piiri või missugune nägemus maaomanikul kaitseala piiri osas on. Selgitatud, et Võhandu jõe ürgoru maastikukaitseala kaitse-eesmärgist lähtuvalt ei ole võimalik katastriüksust kaitseala territooriumilt täielikult välja arvata. Oleme Eesti riigina Natura 2000 võrgustikuga liitumisel võtnud ka kohustuse kaitsta ja säilitada Võhandu jõe ürgoru loodusala väärtusi ning selleks peame terve loodusala territooriumi hõlmama siseriikliku looduskaitseala (Võhandu jõe ürgoru maastikukaitseala) territooriumile, et tagada alale parem siseriiklik kaitsekord. Kaitseala territooriumile jäävad metsa, rohu-, põllu- ja elamumaaad on tihedalt seotud Võhandu jõe ürgoru ja Võhandu jõe (väärtuslik elupaik erinevatele sh kaitsealustele liikidele ning ka Võhandu jõe ürgoru loodusala kaitse-eesmärgiks) seisundi säilimisega. Järskudel ürgoru nõlvadel teostata põllumajanduslik- või metsamajanduslik tegevus aga ka ehitustegevus võivad ohustada ürgoru nõlvasid, liivakivipaljandeid, koopaid aga ka jõge ja selle vee kvaliteeti. Hõlmates kaitseala territooriumile alad, mis moodustavad puhvri kaitseala väärtustele on Keskkonnaametil võimalik ennetada või ära hoida tegevust mis väärtusi võiks ohustada. Keskkonnaameti eesmärk ei ole keelata tegevusi vaid leida lahendus inimtegevusele nii, et ei kahjustataks säilinud loodus- ja maastikuväärtuseid.
87901:001:0861 maaomanik	Ettepanek, et Võhandu jõe ürgoru MKA uus piir ühilduks loodusala piiriga või liiguks oluliselt lähemale sellele. Natura ala moodustab niigi juba 30% kinnistu metsa pindalast, lisaks on kinnistul veel mitmeid erinevaid piiranguid ja kitsendusi. Kui kinnistul on olulisi omaniku eest kaitses vajavaid alasid, mis võimaldavad paremini kaitsta ja esile tuua säilinud pärandkultuurmaastikku (mis ei oleks mõtteline sirge läbi	Arvestatud osaliselt. Piiri korrigeeritud nii, et uus planeeritav piir kulgeb 70801:001:1070 katastriüksuse servast mõttelise sirgena 87901:001:0861 katastriüksuse alasuva teenining seejärel mööda ala läbivat teed kuni 70801:001:0084 katastriüksuseni. Selgitatud, et Võhandu jõe ürgoru loodusala (Natura ala) piiriga ühildamist jätkuvalt ei pooldata, kuna Natura loodusala piir ei võimalda kaitsta ega esile tuua (väärtustada) Võhandu jõe ürgoru ümbruses säilinud pärandkultuurmaastikku (ürgoru nõlvadel on säilinud ajalooline maa kasutus ja asustusstruktuur). Planeeritava Võhandu jõe ürgoru maastikukaitseala piiritlemisel lähtutud loodus- ja maastiku

	kinnistu), siis olen valmis kaaluma nende lisamist.	väärtuste paiknemisest (sh arvestanud 2018.a koostatud eksperthinnanguga) ja ala terviklikkusest ning sellest, et ala piirid peavad olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Üldjuhul on piiritlemisel kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (teed, kõlvikud, kraavid, mõõdistatud maaüksused), vaid nende puudumisel looduses kindlasti punktidest lähtuvaid mõttelisi sirgeid. Eramaa laiendusest loobumisel oli mõttelise sirge mõte (katastriüksust läbivas lõigus) hoida kaitse all võimalikult suurt ajaloolist metsamassiivi. Samas kui lähtuda kaitsealade piiritlemise loogikast on selge, et metsatee, mis on ajas vähemuutuv objekt on siiski parem piiri alus. Kaitseala piiri viimine metsateele vähendab küll kaitse all oleva ajaloolise metsamaa pindala, kuid tagab kaitseala väärtustele vajaminevat puhverala ja ala terviklikkuse. Kaitseala piiri korrigeerimine metsateeni tagab jätkuvalt piisavalt suure metsamassiivi säilimise, et tagada kasvu-, elu- ja varjupaiga võimalust erinevatele liikidele.
	Ettepanek, et kinnistul olev endise talu vundament ja seda ümbritsev ala (umbes 1 ha) jääks MKA alalt välja, kuna soovite seal talu taastada. Kindlasti oleks vajalik jätta MKA alalt välja ka teerada, et saaks talukohani piiranguteta liikuda.	Ei arvestatud. Selgitatud, et kõige olulisemaks kinnistut puudutavaks väärtuseks on Võhandu jõgi koos selle järskude nõlvadega. Kaitseala territooriumile jäävad metsa, rohu-, põllu- ja elamumaad on tihedalt seotud Võhandu jõe ürgoru ja Võhandu jõe (väärtuslik elupaik erinevatele sh kaitsealustele liikidele ning ka Võhandu jõe ürgoru loodusaala kaitse-eesmärgiks) seisundi säilimisega. Järskul ürgoru nõlvadel teostata põllumajanduslik- või metsamajanduslik tegevus aga ka ehitustegevus võivad ohustada ürgoru nõlvasid, liivakivipaljandeid, koopaid aga ka jõge ja selle vee kvaliteeti. Hõlmates kaitseala territooriumile alad, mis moodustavad puhvri kaitseala väärtustele on Keskkonnaametil võimalik ennetada või ära hoida tegevust mis väärtusi võiks ohustada. Keskkonnaameti eesmärk ei ole keelata tegevusi vaid leida lahendus inimtegevusele nii, et ei kahjustataks säilinud loodus- ja maastikuväärtuseid.
	Ettepanek, et puhvervööndi piir kulgeks ürgoru perve ääreni, välja arvatud juhtudel, kus olemasolev Natura loodusaala piir paikneb sellest kaugemal.	Ei arvestatud. Ekspertiisist lähtuvalt loovad avatud (niidud ja põllud) ning suletud (metsad) alade struktuur, teed ja talukohad koos jõeoru iseloomulikuma osadega (paljandite ja järsunõlvalise oruga) piirkonna maastikupildi ning on piirkondliku miljöö aluseks. Kaitseala piiri toomisel Jõenurga 87901:001:0861 katastriüksusel vahetult ürgoru pervele jääks kaitseala territooriumilt välja ala, mis on oluline pärandkultuurmaastiku kaitsest lähtuvalt (ekspertiisis märgitud kui säilinud metsamaa ehk rohkem kui 120 aastat säilinud metsamaa kõlvik, mis panustab traditsioonilise maastikupildi säilimisse).

	Tunti huvi, et kas vana talukoha taastamine kaitsealal oleks võimalik (nt kui taastatakse algupärase ajaloolises asukohas, ehitustegevus ei laiene nõlvale, seatakse täiendavad keskkonnatingimused (nt pinnase kaitse, sadevee lahendused jms) ning lahendatakse toimiv ja keskkonda minimaalselt koormav ligipääs talukohale), ilma vajaliku ala kaitse alt välja arvamisetä.	Selgitati, et ei ole võimalik kindlalt öelda, et katastriüksusel, (70801:001:0084 katastriüksuse kagunurga lähistel), oleks kindlalt asunud talukoht. 1913.a (üheverstane kaart 1:42 000), 1934.a (Eesti Vabariigi topograafiline kaart 1:25 000), 1949.a (NSVL o42 topokaart 1:25 000 vanem) ja 1969.a (NSVL c63 topokaart 1:25 000) kaartidel on kujutatud vaid ühte ehitist. Uute ehitiste rajamine on kaalutlusotsus, mida hetkel Võhandu jõe ürgoru maastikukaitseala menetluse raames ei teostata. Kaitse-eeskiri seab võimaluse, kuid kas ja mis mahus saab ehitada selguks edaspidi konkreetse taotluse menetlemisel kaalutlusotsusena. Varasemalt oli eelnõu seletuskirja märgitud, et antud kaitseala kontekstis käsitletud metsamaad NL c63 topokaardi 1:10000 (1972.a) alusel, kuna see oli väiksemas mõõtkavas, kuid kahjuks puudub sellelt Võhandu jõe ürgoru idanurk. Uue kaardianalüüsi tulemusel võiks ajaloolise metsamaana käesoleva kaitse-eeskirja tähenduses lugeda maad, mis on kantud metsana või puittaimestikuna Maa- ja ruumiameti ajaloolisele topograafilisele (Eesti Vabariigi topograafiline kaart 1:25 000 (1934.a), NSVL o42 topokaart 1:25 000 (1949.a) ja NSVL c63 topokaart 1:25 000 (1969) kaardile. Suuremate metsalaamade puhul võiks arvestades ka verstast kaarti, et hooneid ei lubataks suurte metsamassiivide keskele, kus on olnud nt EV topograafilisel kaardil nt lage ala ja näiteks orunõlvadel paiknevate kitsaste metsaribade puhul ka metsakorralduslike andmeid (sh varasemaid arhiveeritud andmeid), sest lähtuvalt kaardi mõõtkavast (1:25 000), ei pruugi väiksemad metsaga kaetud alad kaardikihilt välja tulla.
87901:001:0153, 87901:001:0763, 70801:001:1044, 87901:001:0049. 87901:001:0047, 87901:001:0083, 87901:001:0138, 87901:001:0137, 87901:001:0103, 70801:001:1071, 87901:001:0002, 70801:001:1070, 70801:001:0084; 87901:001:0091 maaomanik	Arvamust ja ettepanekut ei esitanud (sh 87901:001:0153 maaomanik laienduse osas)	Laiendused jäid välja, piiri korrigeerimine vastavalt muutunud aluskaartidele tõi kaasa väiksemad muudatused osade kinnistute osas, kuid neid ei käsitleta laiendusena vaid piiri korrigeerimisena vastavalt aluskaardile.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).

Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusedirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusedirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusedirektiivis nimetatud looduslikke elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 2 alapunktist 507 hõlmab kaitseala Võhandu jõe ürgoru loodusala. Seetõttu tuleb Võhandu jõe ürgoru maastikukaitsealal tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

Võhandu jõe ürgoru loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. detsembri 2008. a otsusega 2009/94/EC, millega võeti vastavalt nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade esimene ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2008) 8046 all, ELT L 12, 13.02.2009, lk 245–392). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusalade nimekirja Euroopa Komisjoni 7. veebruari 2025. a rakendusotsusega (EL) 2025/238, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu kaheksateistkümnnes uuendatud versioon (teatavaks tehtud numbri C(2025) 738 all, ELT L, 2025/238, 17.2.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2025/238/oj).

Pärast määruse jõustumist tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek lisada Võhandu jõe ürgoru loodusala kaitse-eesmärkide hulka kollase kiviriku kui direktiivi II lisa liigi kaitse.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määrus aitab paremini tagada ürgoru kaitse all oleva lõigu ja seal esinevate loodusväärtuste säilitamise.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2030 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2030 (KOM(2020) 380), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2030. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Võhandu jõe ürgorg on juba vana kaitsekorraga alana riikliku kaitse all, mistõttu puudub määruse jõustumisel oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ja riigiasutuste ning kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Planeeringud tuleb kooskõlla viia kehtestatud õigusaktidega. Seega mõjutab määruse kehtestamine ka kehtestatud planeeringuid. Meile teadaolevalt vastuolusid kehtivate planeeringutega ei ole, mistõttu oluline mõju selles küsimuses puudub. Eelnõu avalikustamise käigus saadeti kohalikule omavalitsusele ja maaomanikele arvamuse avaldamiseks eelnõu materjalid. Looduskaitseaduse § 9 lõike 7¹ punktide 3 ja 4 järgi on avalikustamise üks eesmärk saada menetlusosalistelt neile teadaolevad andmed, mis on eelnõuga seotud.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb määruse jõustumisega Räpina vallale maamaksutulude suurenemine ligikaudu 5354 eurot aastas (kaitseala pindala väheneb 292,5 ha võrra). Alates 2025. aastast kompenseeritakse kõikidele omaavalitsustele riiklike looduskaitseliste piirangute tõttu saamata jääv maamaksutulu. Kompenseerimine toimub eelneva aasta andmete alusel ehk 2025. aastal makstakse kompensatsiooni 2024. aastal saamata jääva maamaksu eest. Seega väheneb maamaksu kompenseerimisest tulenev kulu riigile 5354. eurot aastas.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Kuna kogu Võhandu jõe ürgoru maastikukaitseala jääb piiranguvööndisse, kus maa sihtotstarbeline kasutamine ei ole oluliselt piiratud, ei kaasne riigieelarvesse kulusid maa riigile omandamisega.

Kaitseala poollooduslike koosluste hooldamiseks ja taastamiseks on võimalik taotleda toetusi. Taastamistööde (puurinde liituvuse vähendamist, võsalõikust, mätaste hekseldamist, karjaaedade rajamist) teotusi reguleerib keskkonnaministri 1. juuni 2004. a määrus nr 62 „Loodushoiutoetuse taotlemise, toetuse läbivaatamise ja toetuse maksmise kord, nõuded toetuse maksmiseks ja toetuse määrad” ning hooldamistoetusi (niitmist ja karjatamist) maaeluministri 22. aprilli 2015. a määrus nr 38 „Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus”. Taastamistoetuste summa on olenevalt niidu tüübist ja töö iseloomust 2021. aasta seisuga kuni 590 eurot/ha. Poollooduslike koosluste hooldamise toetuse suurus on 85–150 eurot/ha aastas. Poollooduslike koosluste hooldamisega seoses ei kaasne riigile määruse kehtestamisega lisakulusid, kuna hooldatava ala maht võrreldes varasemaga ei suurene.

Natura 2000 alal asuva erametsamaa omanikule makstakse toetust, et kompenseerida Natura 2000 metsaalade majandamisest saamata jäänud tulu. Toetuse andmise tingimused ja kord on kehtestatud 22. aprilli 2015. a määrusega nr 39 „Natura 2000 erametsamaa toetus”, mille kohaselt on toetuse määr piiranguvööndis ühe hektari kohta kuni 60 eurot aastas. Natura 2000 alal asuvad eramaa metsad jäävad kõik nagu varemgi piiranguvööndisse ning seega ei kaasne riigile täiendavaid kulusid.

Väljaspool Natura 2000 võrgustiku ala asuvale erametsaaladele on õigus taotleda alal looduskaitseliste piirangute järgimise tõttu saamata jääva tulu kompenseerimiseks toetust. Toetuse andmise tingimused ja kord on kehtestatud keskkonnaministri 14. aprilli 2014. a määrusega nr 10 „[Erametsanduse toetuse andmise alused, taotluse kohta esitatavad nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord, taotluse hindamise alused ning toetuse tagasinõudmise kord](#)”, mille kohaselt on toetuse määr väljaspool Natura 2000 võrgustiku ala asuvas kaitstava ala piiranguvööndis ühe hektari kohta kuni 60 eurot aastas. Seoses asjaoluga, et väljaspool Natura 2000 ala erametsamaa pindala väheneb 132 ha võrra, väheneb ka potentsiaalne kulu (toetuse maksmise kohustus) riigile.

Eramaadel saamata jääva puidutulu arvutamise aluseks on võetud Natura 2000 metsaalade metsaressursi keskmine väärtus, mille alusel arvutati keskmine eeldatav aastane tootlus. Selle järgi on saamata jääv puidutulu piiranguvööndis 72 eurot/ha aastas. Kaitseala pindala vähenemisega seoses väheneb ühtlasi kaitseala metsa pindala ligikaudu 132 ha. Seega tekib puidutulu hinnanguliselt 9504 eurot aastas juurde.

Riigimetsa majandamisest saamata jääv tulu ei muutu, sest muudatused riigimaad ei puuduta.

Keskkonnaagentuuri Eesti keskmine metsa tagavara 194 tm /ha. Statistikaameti andmete alusel (EM001) on metsamajandamise ja puidutööstuse loodav agregeeritud lisandväärtus 110 €/tm (2022. aasta seis, kus metsamajandamise haru puhul on arvestatud Eesti raiutud puidu hulka ja puidutööstuse puhul Eesti puidu ja imporditud puidu hulka). Eeltoodud hinnangu järgi saaks kaitse-eeskirja jõustumise järgselt 132 ha metsamaa kaitse alt välja arvamiseks metsamajanduse ja puidutööstuse poolt luua kokku ligikaudu 2 miljonit eurot lisandväärtust. Arvutuse eelduseks on teoreetiline võimalus, et täna kaitse all olev ressurss võetaks kohe kasutusse, mis erinevate piirangute tõttu praktikas saaks realiseeruda vaid piiratud ulatuses (takistused metsaseaduses, ilmastikus, turuhinnas ja omaniku tahtes).

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused, mis on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates. Keskkonnaseadustiku üldosa (edaspidi Ke ÜS) kohaselt on ka keskkonnaorganisatsioonidel õigus esitada kaebus kohtusse. Keskkonnaasjades kohtusse pöördumist reguleerib Ke ÜS seadus (§-d 30 ja 31), mille kohaselt eeldatakse keskkonnaorganisatsioonide õiguste rikkumist või põhjendatud huvi, kui keskkonnaorganisatsioon vastab teatud kriteeriumidele (§ 31) ja kaebuse ese on seotud keskkonnaorganisatsiooni senise tegevuse või tegevusvaldkonnaga (§ 30 lg 2).

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministeeriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Märkusi esitas MTÜ Eesti Metsa Abiks, maaeluministeerium on eelnõu kooskõlastanud märkusega (kajastatud tabelis). Teised ministeeriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.

Tabel 3. EISi kaudu laekunud ettepanekud.

Märkuse esitaja	Märkuse sisu	Tulemus
Maaeluministeerium	1. ettepanek kanda kaardile külade asukohad ja nimed	1. Külade piirid on kaardil tähistatud kollase joonega, samuti on kaardil enamik külade nimesid.

	2.Ivaski-Joosepi katastriüksuse number on muutunud 3. Poollooduslike koosluste hooldamiseks ja taastamiseks taotletavate toetuste ühikumäärasid on kavas tõsta, mistõttu ei pruugi eelnõu vastuvõtmisel selle lõigu info asjakohane.	2. kaardistuse aluseks on 2021 a aprilli seis 3. ajakohastasime 5. peatüki sõnastust, mis puudutas poollooduslike koosluste hooldamiseks ja taastamiseks taotletavate toetuse ühikumäärasid.
MTÜ Eesti Metsa Abiks	Samad ettepanekud mis on esitatud kaitse-eeskirja avalikustamise ajal.	Kõikidele ettepanekutele on juba vastatud, vastused on kajastatud tabelis 1.